

Socialt hållbarhetsboks slut 2022

Uppföljning av Gävle kommuns arbete utifrån det sociala hållbarhetsprogrammet 2019–2023

Sammanfattning

I Gävle kommun finns ett socialt hållbarhetsprogram för 2019–2023. Syftet med programmet är att sätta en gemensam riktning för kommunens arbete för en hållbar framtid för de som bor och vistas i Gävle. Programmet, som ska fungera som ett styrdokument för arbetet med social hållbarhet, består av fyra målområden: trygghet, jämställda och jämlika villkor, delaktighet och inflytande, samt icke-diskriminering.

Ramboll har genomfört ett socialt hållbarhetsbokslut för 2022

Varje år följs det sociala hållbarhetsprogrammet upp i ett bokslut. För 2022 har enheten för social hållbarhet i Gävle kommun gett Ramboll Management Consulting (Ramboll) i uppdrag att genomföra bokslutet. Syftet med bokslutet är att bidra med kunskap till förtroendevalda och tjänstepersoner om var kommunen befinner sig och vad som har skett under 2022, utifrån programmets olika delar. Bokslutet har fokuserat på de fyra målområden som ingår i det sociala hållbarhetsprogrammet, med tillhörande program mål och delmål.

Det har skett arbete och satsningar inom alla målområden

Bokslutet visar att det skedde såväl löpande arbete som särskilda satsningar inom alla fyra målområden under 2022. Målområde *trygghet* har varit ett särskilt prioriterat område i Gävle kommun de senaste åren, varför det finns en lång rad exempel på initiativ som antingen har initierats eller genomförts under 2022. Det inkluderar till exempel kunskapshöjande insatser för kommunens medarbetare, liksom insatser riktade direkt till invånare. Ett särskilt fokus låg på trygghetsplaneringsarbetet i kommunens olika stadsdelar, med inslag av bland annat medborgardialoger.

Även inom målområde *jämställda och jämlika villkor* pågick många initiativ under 2022. Kommunen arbetade bland annat proaktivt för att barn och unga ska gå ut grundskolan med godkända betyg och kommunens skolor bedrev löpande arbete för en inkluderande och tillgänglig lärmiljö. Det förekom också ett aktivt hälsoarbete, bland annat med fokus på minskad ohälsa i kommunens egna verksamheter, psykisk ohälsa bland invånare, samt utveckling av ett nytt idrottspolitiskt program.

Målområde *delaktighet och inflytande* är brett och inkluderar bland annat initiativ för att möjliggöra invånarens påverkan på kommunens utveckling, samt ett löpande arbete med

att säkerställa ett tillgänglighetsperspektiv i skolor, fritidsgårdar och vid utvecklingen av fysiska platser. Under 2022 skedde även flera lyckade samarbeten mellan kommunen och aktörer i civilsamhället, som RF-Sisu och Rädda barnen. Kommunen arbetade också – samt med koppling till andra målområden – för att öka kunskapen om nationella minoriteters rättigheter och förbättra tillgängligheten av information på finska.

Inom målområdet *icke-diskriminering* bedrev kommunen under 2022, samt även tidigare, ett kontinuerligt arbete för att minska diskriminering i relationen mellan såväl kommunen och invånare som invånare emellan. Det finns exempel på arbete med frågor som rör inkludering och icke-diskriminering inom förskolor och bibliotek, samt arbete inom kundtjänsten för att säkerställa ett gott och icke-diskriminerande bemötande.

Ramboll drar tre slutsatser och lämnar tre rekommendationer

Utifrån arbetet med bokslutet drar Ramboll tre slutsatser: (1) Gävle kommun arbetar aktivt med alla målområden i programmet, (2) det finns potential för och ett stort värde i utvecklad samverkan, samt (3) det finns potential för att förbättra uppföljningen av programmet. Ramboll lämnar även tre rekommendationer för Gävle kommuns fortsatta arbete: (1) Utvärdera och dra lärdom av det sociala hållbarhetsprogrammet, (2) samverka och verka för ett aktivt ägarskap, samt (3) säkra goda förutsättningar för uppföljning som kan ge bra beslutsunderlag.

Innehåll

Socialt hållbarhetsbokslut 2022	1
Uppföljning av Gävle kommuns arbete utifrån det sociala hållbarhetsprogrammet 2019–2023	1
Sammanfattning.....	2
Ramboll har genomfört ett socialt hållbarhetsbokslut för 2022	2
Det har skett arbete och satsningar inom alla målområden.....	2
Ramboll drar tre slutsatser och lämnar tre rekommendationer	3
1. Inledning	6
Gävle kommun har ett socialt hållbarhetsprogram 2019–2023	6
Detta bokslut följer upp programmet med fokus på 2022	7
Rapporten utgår från programmets fyra målområden	9
2. Målområde trygghet.....	10
Sammanfattande reflektioner	10
Programmål: Gävle är en kommun fri från våld.....	10
Programmål: Alla i Gävle kommun har trygga boendemiljöer.....	16
Programmål: Barn och unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor	21
Framåt kan arbetet stärkas med förbättrad styrning och samverkan.....	23
3. Målområde jämställda och jämlika villkor	24
Sammanfattande reflektioner	24
Programmål: Alla i Gävle kommun har jämställd och jämlik hälsa.....	25
Programmål: Alla i Gävle kommun ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden	27
Programmål: Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla	33
Framåt krävs fortsatt stöd till invånare med särskilda behov	35
4. Målområde delaktighet och inflytande.....	37
Sammanfattande reflektioner.....	37

Programmål: Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande	38
Programmål: Gävle är en tillgänglig kommun	42
Programmål: Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället	45
Programmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter	47
Framåt kan processer för inflytande utvecklas ytterligare	49
5. Målområde icke-diskriminering.....	50
Sammanfattande reflektioner	50
Programmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat	50
Programmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt.....	53
Framåt behövs ett löpande arbete, gärna i samverkan	56
6. Slutsatser och rekommendationer.....	57
Slutsatser	57
Rekommendationer	59
Bilaga 1.....	64

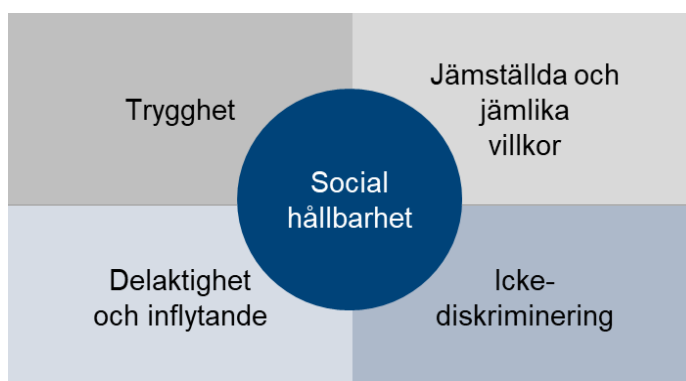
1. Inledning

Enheten för social hållbarhet i Gävle kommun har gett Ramboll Management Consulting (Ramboll) i uppdrag att genomföra ett socialt hållbarhetsboks slut för 2022. I detta kapitel redogör Ramboll för bakgrunden och syftet med bokslutet. Kapitlet innehåller även kortfattade beskrivningar av tillvägagångssätt och metoder för arbetet med bokslutet.

Gävle kommun har ett socialt hållbarhetsprogram 2019–2023

Bokslutet utgår från Gävle kommuns sociala hållbarhetsprogram för 2019–2023. Syftet med programmet är att sätta en gemensam riktning för kommunens arbete för en hållbar framtid för de som bor och vistas i Gävle. Programmet, som ska fungera som ett styrdokument för kommunkoncernens arbete med social hållbarhet, vänder sig till både förtroendevalda och tjänstepersoner. Ett särskilt fokus i programmet ligger på barn och unga.¹

Hållbarhetsprogrammet är uppdelat i fyra målområden: trygghet, jämställda och jämlika villkor, delaktighet och inflytande, samt icke-diskriminering. Till varje målområde hör tre till fyra program mål och sammanlagt 68 delmål. För varje målområde finns dessutom ett antal framgångsfaktorer, som ger exempel på åtgärder för att nå målen. För respektive målområde finns också ett antal indikatorer, som ska följas upp för att ge en bild av var kommunen står i förhållande till olika mål.²

¹ Gävle kommun. Styrning och stöd Gävle, Enheten för social hållbarhet. *Socialt hållbarhetsprogram 2019–2023. För Gävle kommunkoncern, civilsamhället och invånarna*. Diarienummer 17KS453.

² Ibid.

Detta bokslut följer upp programmet med fokus på 2022

Varje år följs det sociala hållbarhetsprogrammet upp och redovisas för kommunfullmäktige. Detta bokslut fokuserar på programmet under år 2022. Syftet med bokslutet är att bidra med kunskap till förtroendevalda och tjänstepersoner om var kommunen befinner sig och vad som har skett under 2022, utifrån programmets olika delar. Bokslutet innefattar därför ett urval av både genomförda insatser och indikatorer som illustrerar kommunens status i förhållande till de fyra målområdena.

En kombination av metoder ligger till grund för bokslutet

För att bidra med en så god bild som möjligt av hållbarhetsprogrammets olika delar utgår bokslutet från en kombination av kvantitativa och kvalitativa metoder. Datainsamlingen har inkluderat en kvantitativ sammanställning av indikatorer. I detta har ingått att göra ett urval av relevanta och prioriterade indikatorer från programmet, identifiera dessa i databaser hos Statistiska Centralbyrån (SCB) och Kolada, samt sammanställa och visualisera resultaten av indikatorerna i lättillgängliga figurer. Mer detaljerade beskrivningar av den kvantitativa analysen finns i Bilaga 1

Datainsamlingen har också innefattat fem kvalitativa fokusgrupper med ett urval av kommunrepresentanter, som har kunskap om eller arbetat med något som berör programmets målområden. Syftet med fokusgrupperna har varit att dels identifiera centrala initiativ att lyfta i bokslutet för 2022, dels fördjupa bilden av de kvantitativa indikatorerna. Arbetet med bokslutet har också inkluderat dokumentstudier.

Det finns vissa metodologiska avvägningar att ha i åtanke

I läsningen av bokslutet finns vissa metodologiska avvägningar som är bra att känna till. En avvägning rör de initiativ som framkommer i bokslutet. Det är viktigt att ha i åtanke att detta är ett urval av det arbete som kommunen har genomfört under 2022. Såväl

beskrivningar som urval av insatser utgår till stor del från vad som har framkommit i fokusgrupperna. Detta innebär att bokslutets innehåll påverkas av vilka personer som har medverkat i fokusgrupperna och i vilka delar av

kommunen de arbetar. Det finns en risk att insatser eller initiativ som har genomförts i andra delar av kommunen, som fokusgruppsdeltagarna inte känner till, saknas i bokslutet. Denna risk är dock svår att undvika i uppdrag av denna typ och framför allt

viktig att ha i åtanke i läsningen. På grund av bokslutets omfattning har ambitionen dessutom varit att identifiera ett relevant urval, snarare än alla genomförda insatser i kommunen. För att ändå komplettera fokusgrupperna har strategerna på kommunens enhet för social hållbarhet haft möjlighet att läsa och göra tillägg till bokslutet.

En annan avvägning handlar om att kommunen bedriver ett löpande arbete inom programmets målområden. Mycket av det arbete som skett under 2022 har därmed initierats tidigare, men ändå utgjort en viktig del av kommunens samlade insatser även under 2022. För att synliggöra kommunens samlade arbete under 2022 inkluderar bokslutet flera initiativ som genomförts under 2022 men tillkommit tidigare.

Statistiken visar ett urval av indikatorer, på en övergripande nivå

Ytterligare en avvägning handlar om de kvantitativa indikatorer, med tillhörande figurer, som finns i respektive kapitel. Bokslutet innehåller ett urval av de cirka 50 indikatorer som finns i hållbarhetsprogrammet. Urvalet har gjorts i samråd med Gävle kommun, samt utifrån en bedömning om både tillgänglighet och förklaringsvärde. Ett fåtal indikatorer har också tillkommit, när det inte har gått att få underlag till vissa av programmets befintliga indikatorer.

I bokslutet finns statistik för respektive indikator för både Gävle kommun och övriga riket, samt för åren 2020, 2021 och 2022. Detta för att möjliggöra jämförelser och sätta de

olika siffrorna i perspektiv.³ Statistiken är också uppdelad mellan kvinnor och män, för alla indikatorer där sådan data har funnits tillgänglig. För de indikatorer som utgår från SCB:s medborgarundersökning⁴ är det bra att

känna till att statistiken baseras på enkätsvar från ett urval – om än representativt – av Gävles kommuninvånare.⁵ Medborgarundersökningen gjordes om 2021, vilket innebär att det inte går att jämföra siffrorna för 2022 med tidigare år.

På grund av bokslutets omfattning har det inte varit möjligt att dela upp statistiken för respektive indikator på fler grupper än kvinnor och män, samt i vissa fall ålder. I läsningen

³ Riket omfattar genomsnittet i Sverige, inklusive Gävle kommun. Av statistiken går det dock inte att göra entydiga jämförelser mellan Gävle och det nationella genomsnittet; det saknas tillräcklig statistisk grund för att med säkerhet dra sådana slutsatser. Detta är särskilt tydligt när det gäller indikatorer där mätpunkter saknas för ett, eller flera, år. I dessa fall ökar svårigheten i att bedöma om en avvikelse är en faktisk avvikelse eller ett trendbrott ytterligare.

⁴ SCB:s medborgarundersökning är en attitydundersökning på uppdrag av kommuner för att mäta invånarnas syn på sin kommun. Den undersöker områden som skola, omsorg, boende, trygghet, jämlikhet och förtroende. Genom ett slumpmässigt representativt urval av kommunens invånare redovisas resultaten i andelar (%) (sedan 2021) för olika svarsalternativ och jämförs även med andra kommuner och riket som helhet. Antalet personer i urvalet varierar beroende på kommunens storlek. <https://www.scb.se/contentassets/c3479a44b3524800bc636ea005b7bf33/allt-du-behovet-veta-om-scb-s-medborgarundersokning-2023.pdf>

⁵ För urvalsstorlek och svarsfrekvens se avsnittet om kvantitativ analys i Bilaga 1

av bokslutet är det viktigt att ha i åtanke att statistiken är på en övergripande, aggregerad nivå för Gävle kommun. Det kan finnas skillnader mellan olika grupper av invånare – utifrån till exempel ålder (där detta inte framkommer), utbildningsnivå, yrke, etnicitet eller geografiskt område – som inte syns i statistiken. Det gäller till exempel indikatorerna för trångboddhet (se avsnitt Färre har varit trångbodda i Gävle än genomsnittet för övriga rike) och utbildningsnivå (se avsnitt Gävle kommun ökar andelen med eftergymnasial utbildning), som båda troligtvis kan uppvisa stora variationer om de delas upp för olika grupper av invånare i kommunen.

Rapporten utgår från programmets fyra målområden

Efter detta inledande kapitel följer fyra kapitel med beskrivningar av Gävle kommuns arbete inom programmets fyra målområden. Kapitel två innehåller beskrivningar av arbete och resultat som rör målområde trygghet, medan kapitel tre fokuserar på målområde jämställda och jämlika villkor. Kapitel fyra handlar om målområde delaktighet och inflytande och kapitel fem rör målområde icke-diskriminering. I kapitel sex finns avslutningsvis slutsatser och rekommendationer för Gävle kommuns fortsatta arbete.

Kapitel två till fem är strukturerade och utgår från de program mål som hör till respektive målområde. Under varje program mål beskrivs initiativ och arbete som kopplar an till program målet. I vissa fall har initiativen och arbetet en tydlig koppling till de delmål som hör till respektive program mål. I andra fall – eftersom bokslutet fokuserar på 2022 samt styrs av vad som har framkommit i fokusgrupperna – rör initiativen och arbetet ett av flera delmål eller främst program målet i stort. Det finns också flera initiativ och arbete som beskrivs under ett program mål, men även berör andra program mål eller målområden. Det gäller till exempel kommunens arbete med nationella minoriteter eller funktionsrättsfrågor, som sker integrerat och kopplar an till flera delar av kommunens arbete.

2. Målområde trygghet

Det här kapitlet handlar om kommunens arbete inom målområdet trygghet. Kapitlet är strukturerat i avsnitt utifrån de tre program mål som finns för målområdet. Kapitlet innehåller också ett inledande avsnitt med sammanfattande reflektioner.

Sammanfattande reflektioner

Målområde trygghet har tre program mål: (1) Gävle är en kommun fri från våld, (2) alla i Gävle kommun har trygga boendemiljöer, samt (3) barn och unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor. I fokusgrupperna framkommer att trygghet har varit ett särskilt prioriterat område i Gävle kommun de senaste åren. För 2022 finns en lång rad exempel på initiativ som antingen har initierats eller genomförts under året. Det har genomförts kunskapshöjande åtgärder för kommunens medarbetare samt direkt riktade insatser för invånare. Detta inkluderar ett särskilt fokus på trygghetsplaneringsarbetet i kommunens olika stadsdelar, med inslag av bland annat medborgardialoger, trygghetsvandringar och grannsamverkan. Dessutom har det förekommit ett aktivt våldsförebyggande arbete i bland annat skolan, till exempel utifrån destruktiva normer kopplat till kön och arbete mot mobbning. I fokusgrupperna beskrivs även att det finns välfungerande rutiner för samverkan mellan verksamheter och aktörer i kommunen kring bland annat våldsförebyggande arbete och trygga boendemiljöer.

Utifrån målen i det sociala hållbarhetsprogrammet finns även, enligt fokusgrupperna, utvecklingspotential för kommunens arbete. Det varierar till exempel om och i vilken utsträckning kommunens medarbetare genomför sociala konsekvensanalyser, vilket enligt programmet ska ske.

Program mål: Gävle är en kommun fri från våld

Det första program målet inom målområdet trygghet är att Gävle ska vara en kommun fri från våld. Till program målet hör två delmål: (1) Gävle kommunkoncerns verksamheter ska ha god kunskap avseende våldsprevention samt kännedom om särskilt utsatta grupper. Verksamheterna ska ha tillgång till arbetssätt och metoder för att arbeta

våldspreventivt, (2) Gävle kommun ska bidra och verka för en samordning med andra samhällsaktörer, så att både den som blivit utsatt för våld och den som utövar våld, ska mötas av synkroniserade insatser.

Rutan nedan innehåller en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna kopplat till arbetet med att minska våld. Initiativen beskrivs närmare i texten nedan.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Löpande arbete mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat genom medborgarundersökningar och kunskapshöjande insatser för både kommunens medarbetare och civilsamhälle.
- Insatser för att upptäcka och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, som projekt mot könsstämpning i Sättra och initiativet *Shanazi hjältar*.
- Löpande arbete för att minska våld mot och bland barn och unga, bland annat genom material från Stopp min kropp, MVP, Agera tillsammans och Machofabriken.
- Samverkan genom BIG, bland annat med fokus på barn och unga som inte är i skolan.

Löpande arbete för att identifiera och minska olika typer av våld

Fokusgrupperna visar att Gävle kommun har drivit ett aktivt arbete mot våld under flera års tid, särskilt mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Snarare än enskilda satsningar som initierats under 2022 framkommer exempel på hur kommunen arbetar löpande med att identifiera, adressera och förebygga förekomsten av våld. Detta bland annat genom återkommande medborgarundersökningar om våld i nära relationer, som har ökat kännedomen om våldsutsatta grupper samt gett både en

aktuell lägesbeskrivning och möjlighet att följa utvecklingen av våld över tid.

Under våren 2022 färdigställde FOU Valfärd Gävleborg den tredje undersökningen, som genomfördes 2021. Under 2022 färdigställdes även en enkätundersökning som riktats särskilt till unga, i syfte att kartlägga våldsutsattheten bland unga i såväl hemmet som på nätet och i parrelationer. Kommunen har också genomfört flera kunskapshöjande insatser om våldsprevention, våld i nära relation och

hedersrelaterat förtryck, för såväl civilsamhället som medarbetare och chefer i kommunen.⁶

I kommunen finns en samordnare som har i uppdrag att arbeta samordnande, strategiskt och kunskapshöjande med frågor som rör våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Enligt fokusgrupperna har även EVIN – kommunens enhet för arbete mot våld i nära relationer – spelat en viktig roll i kommunens arbete mot våld, bland annat för att säkerställa samverkan mellan olika delar av kommunen. För några år sedan genomförde kommunen också en stor satsning kring våld i nära relationer, där alla kommunens medarbetare fick delta i en utbildning samt fick tillgång till checklistor och viktig information. Även om satsningen genomfördes tidigare visar fokusgrupperna att den låg till grund för arbetet även under 2022.

Ett särskilt initiativ som skedde under 2022 var *En vecka fri från våld*, en nationell kampanj skapad av Unizon och MÄN. Syftet med kampanjen, som sker årligen, är att belysa frågor som rör förebyggande arbete mot våld i nära relation. Under 2022 deltog Gävle i *En vecka fri från våld*, bland annat genom att skapa en utställning för att synliggöra personer som arbetar med några av kommunens trygghetsskapande och våldspreventiva insatser. Arbetet med kampanjen skedde även med ett särskilt fokus på samverkan med aktörer i det lokala näringslivet. Detta för att nå ut så brett som möjligt till kommunens invånare med information om kampanjen och dess innebörd. Arbetet med kampanjen bedrevs också i samarbete mellan samtliga av kommunens sektorer.

Flera initiativ har särskilt fokuserat på hedersrelaterat våld och förtryck

Gävle har bedrivit flera initiativ med särskilt fokus på att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Ett sådant initiativ, som avslutades 2022, var ett projekt mot könsstympling som genomfördes i stadsdelen Sätra. Syftet med projektet var att öka kunskapen om könsstympling, samt säkerställa ett koordinerat arbete i Sätra för att förebygga och upptäcka könsstympling. Projektet riktade sig till yrkesverksamma som möter dels barn och unga som riskerar att utsättas – eller redan har utsatts – för könsstympling, dels deras föräldrar. Arbetet med projektet skedde i samverkan mellan en bredd av aktörer. familjecentralen, mödravården, barnhälsovården, socialtjänsten,

⁶ Gävle kommun. *Våldsförebyggande arbete*. <https://www.gavle.se/kommunens-service/kommun-och-politik/samarbeten-projekt-och-arbetssatt/valdsforebyggande-arbete/>

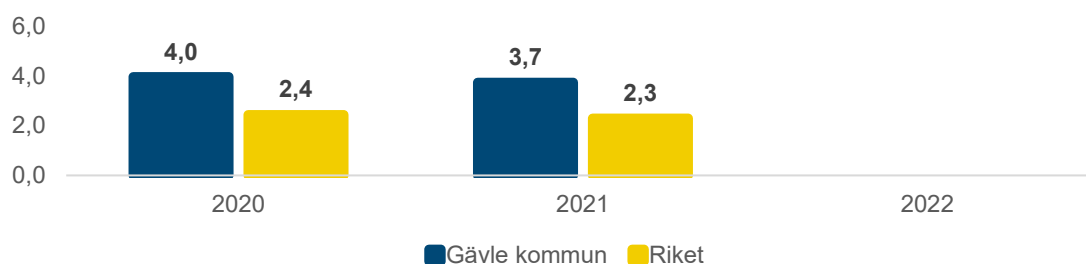
förskolor, skolor, hälsocentralen, kvinnokliniken, barnkliniken, ungdomsmottagningen, Barnahus Gävleborg, samt Mariakyrkan.⁷

Ett annat initiativ, som under 2022 gick från att drivas i projektform till att integreras i kommunens ordinarie verksamhet, är *Shanazi hjältar Gävle*. *Shanazi hjältar* började som ett initiativ i Linköpings kommun och syftar till att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, med fokus på killar. Genom *Shanazi hjältar* får killar utbildning för att bli positiva förebilder och ambassadörer för mänskliga rättigheter, barnkonventionen, jämställdhet och demokrati. Ambitionen är att arbetet med utbildning och att skapa goda förebilder ska leda till attitydförändringar bland unga som lever i hederskulturer. I Gävle har *Shanazi hjältar* genomförts i samarbete mellan enheten för social hållbarhet, fältverksamheten, elevhälsan, anhöriganställda, Brottsförebyggarna i Gävle (BIG, se mer nedan), samt Stickan krismottagning för män.⁸ Under 2022 har Gävle även sökt och fått medel för att starta ett initiativ riktat till tjejer, kallat *Shanazi hjältinnor*.

Antalet anmälningar av våldsbrott har ökat, vilket kan ha flera orsaker

En kvantitativ indikator som rör det våldsförebyggande arbetet är antalet anmälda våldsbrott i kommunen. Under 2020 och 2021 hade Gävle kommun något fler anmälda våldsbrott per capita än genomsnittet för övriga riket (se Figur 1). Under 2021 anmäldes cirka fyra våldsbrott per 100 000 invånare i Gävle, att jämföra med drygt två i övriga riket. För 2022 saknas ännu data, varför det är svårt att uttala sig om det har skett någon förändring över tid.

Figur 1. Antal anmälda våldsbrott per 100 000 invånare

Källa: Kolada

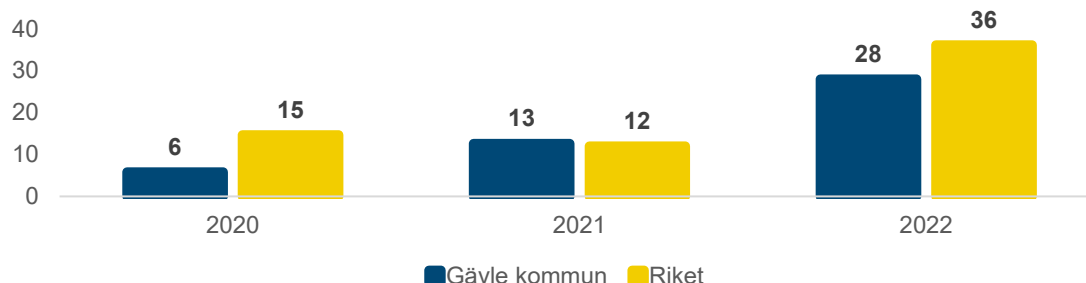
Antalet anmälda brott om grov kvinnofridskränkning var i stället lägre än genomsnittet för övriga riket 2022 (se Figur 2). Siffran ökade markant från sex anmälda brott 2020 till

⁷ Gävle kommun. *Våldsförebyggande arbete*. <https://www.gavle.se/kommunens-service/kommun-och-politik/samarbeten-projekt-och-arbetsatt/valdsforebyggande-arbete/>

⁸ Gävle kommun. *Våldsförebyggande arbete*. <https://www.gavle.se/kommunens-service/kommun-och-politik/samarbeten-projekt-och-arbetsatt/valdsforebyggande-arbete/>

28 anmälda brott 2022. En liknande utveckling skedde i övriga riket under samma period. Trots den kraftiga ökningen låg Gävle kommun därför fortfarande något under övriga riket även 2022.

Figur 2. Antal anmälda brott om grov kvinnofridskränkning per 100 000 invånare

Källa: Kolada

I fokusgrupperna framkommer att ökningen av antalet anmälda brott kan vara svår att tolka. Även om siffrorna kan spegla en faktisk ökning av anmälda våldsbrott, eller brott om grov kvinnofridskränkning, i kommunen kan de lika gärna synliggöra en ökad anmälningsbenägenhet, vilket är en mer positiv utveckling. Enligt forskning finns till exempel ett stort mörkertal gällande kvinnofridskränkning, där en ökad anmälningsfrekvens är en viktig förutsättning för att kunna upptäcka och förebygga denna form av brott.⁹

Flera initiativ har fokuserat på minskat våld mot och bland barn och unga

Bland det löpande arbetet, med initiativ som införts tidigare än 2022, finns flera exempel med fokus på barn och unga. Ett exempel är det systematiska arbete som sker inom ramen för *En skola fri från våld*, vilket innefattar våldsförebyggande insatser och program som Stopp min kropp, Mentorer i våldsprevention (MVP) och Agera tillsammans och Machofabriken.¹⁰ Machofabriken tillhandahåller till exempel verktyg och material för att arbeta med unga om frågor som rör jämställdhet, våld och destruktiva normer för manlighet.¹¹ Under 2022 har kommunens grundskolor och gymnasieskolor också arbetat med Gävlemodellen, en insats som funnits sedan 2012 med fokus på att förebygga kränkande behandling och mobbning. I arbetet med Gävlemodellen har skolorna tillgång till en funktion som erbjuder stöd till skolledare, bistår med uppföljning genom enkäter till

⁹ Jämställdhetsmyndigheten. *Fakta och statistik*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/fakta-och-statistik/>

¹⁰ Gävle kommun. *En skola fri från våld*. <https://www.gavle.se/veckafrifranvald/en-skola-fri-fran-vald/>

¹¹ Machofabriken. *Om Machofabriken*. <https://machofabriken.se/om-machofabriken/>

elever, samt analyserar vad som bör göras och vilket stöd skollära behöver för att lyckas.

Gävlemodellen utvecklades av BIG (Brottsförebyggarna i Gävle) tillsammans med Utbildning Gävle och Högskola i Gävle. BIG har en styrgrupp bestående av representanter för såväl polis, skola och elevhälsa som kommunens socialtjänst och enheter för säkerhet, social hållbarhet och kultur och fritid. I fokusgrupperna framkommer

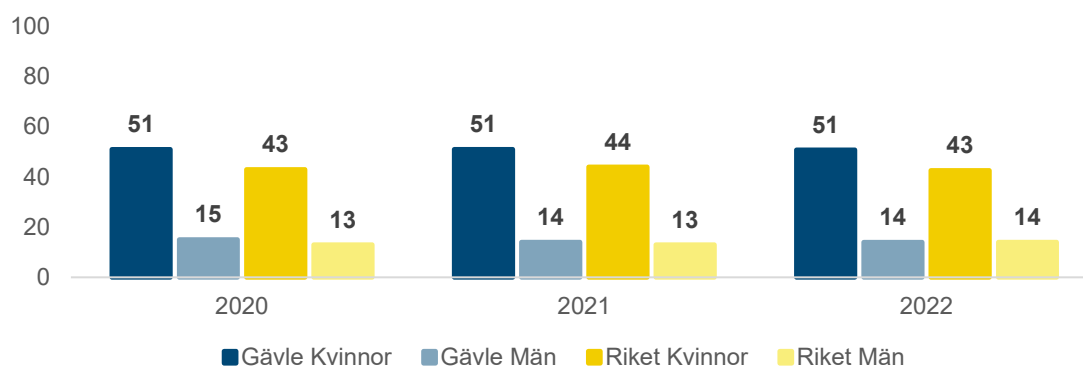

att BIG kontinuerligt möts för att gå igenom läget i kommunen, bland annat med fokus på vad som behövs för att stötta barn och unga som inte är i skolan. BIG fungerar som en stödfunktion för de i kommunen som arbetar med barn och unga mellan 0 och 18 år. Målet med BIG:s arbete är att barn och unga ska känna sig trygga och sedda, vilket ska minska risken för att hamna i utanförskap, drogmissbruk eller kriminalitet.¹²

Trots det aktiva arbetet har många kvinnor undvikit att gå ut själva

En annan indikator som rör våldsförebyggande och trygghetsskapande arbete handlar om andelen invånare som undviker att gå ut ensamma. Trots arbetet för ökad trygghet visar siffror att många kvinnor de senaste åren undvikit att gå ut ensamma i kommunen. Under alla tre år mellan 2020 och 2022 uppgav hälften av tillfrågade kvinnor att de avstod från att gå ut ensamma, på grund av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad (se Figur 3). Siffran var högre än genomsnittet i övriga riket, i synnerhet för kvinnor. För män var motsvarande siffra 14 procent, vilket låg i linje med rikssnittet.

Figur 3. Andel (%) invånare som avstår från att gå ut ensamma

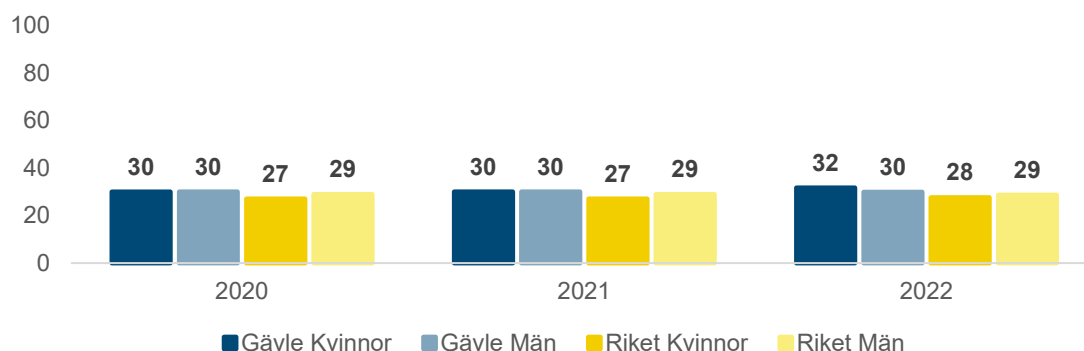

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

¹² Gävle kommun. Brottsförebyggarna i Gävle (BIG). <https://www.gavle.se/kommunens-service/kommun-och-politik/kommunens-organisation/radgivande-organ-i-gavle-kommun/brottsforebyggarna-i-gavle-big/>

En annan indikator handlar om andelen invånare i kommunen som känner tillit till andra. Samtidigt som fler kvinnor än män undvek att gå ut ensamma visar siffror här att andelen invånare som saknade tillit till andra har varit ungefär densamma för både kvinnor och män (se Figur 4). 2022 uppgav cirka 30 procent, såväl män som kvinnor, att de saknade tillit till andra. Dessa siffror låg i linje med övriga riket. Mellan 2020 och 2022 skedde endast små förändringar.

Figur 4. Andel (%) invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

Programsmål: Alla i Gävle kommun har trygga boendemiljöer

Det andra programmålet inom målområde trygghet är att alla i Gävle kommun ska ha trygga boendemiljöer. Här finns tre delmål: (1) Gävle kommun ska utföra sociala konsekvensanalyser i planeringsprocesser, (2) Gävle kommun ska i möjligaste mån verka för att tillgodose bostadsbehov hos de med svag ställning på bostadsmarknaden, (3) Gävle kommun ska ha strategier mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

Rutan nedan innehåller en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna kopplat till arbetet med att skapa trygga boendemiljöer. Initiativen återkommer och beskrivs närmare i texten nedan.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Arbete med trygghetsvandringar och utveckling av trygghetsplaner.
- Genomförande av *Sätraprojektet*, för att öka närvaron i stadsdelen Sätra, samt initiativet *Nolla Sabbet*.
- Löpande samverkan mellan aktörer som kommunens bo kvar-handläggare, socialtjänst, fastighetsbolag och polis för att förebygga vräkningar och skapa trygga boendemiljöer.
- Sporadiskt arbete med sociala konsekvensanalyser.

Kommunen har arbetat aktivt för ökad trygghet i den fysiska miljön

Fokusgrupperna visar att Gävle kommun arbetar löpande med flera insatser för ökad trygghet i den fysiska miljön. Kommunen arbetar bland annat med trygghetsvandringar och har fältassistenter på plats i vissa stadsdelar. Under 2022 genomfördes det så kallade *Sätraprojektet* som bland annat ska bidra till att öka närvaron av fältassistenter i stadsdelen Sätra. *Sätraprojektet*, som pågår till slutet av 2024, har också ett fokus på förebyggande insatser för barn och unga. Syftet med projektet är att motverka socialt utanförskap samt att barn och unga rekryteras till eller hamnar i kriminella sammanhang, genom att identifiera barn och unga i behov av stöd samt mobilisera och erbjuda insatser till dessa.

I kommunen pågår också ett arbete med trygghetsplaner, med utveckling av lokala handlingsplaner för kommunens olika stadsdelar. Syftet med trygghetsplanerna är att identifiera behov av åtgärder som kan öka tryggheten, utifrån stadsdelarnas respektive förutsättningar och olika gruppers behov. Arbetet med trygghetsplanerna sker i nära dialog med boende och verksamma i stadsdelarna. Det kan till exempel handla om att belysa och åtgärda behov av ökad belysning, trygghetskameror och kommunala ordningsvakter.¹³ Det kan även handla om behov av ökad social närvaro eller andra typer av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder, inklusive för särskilda målgrupper som till exempel tjejer och kvinnor. Under 2022 pågick arbete för att upprätta en trygghetsplan för stadsdelen Bomhus, bland annat genom en trygghetsvandring och fokusgruppsintervjuer med boende.

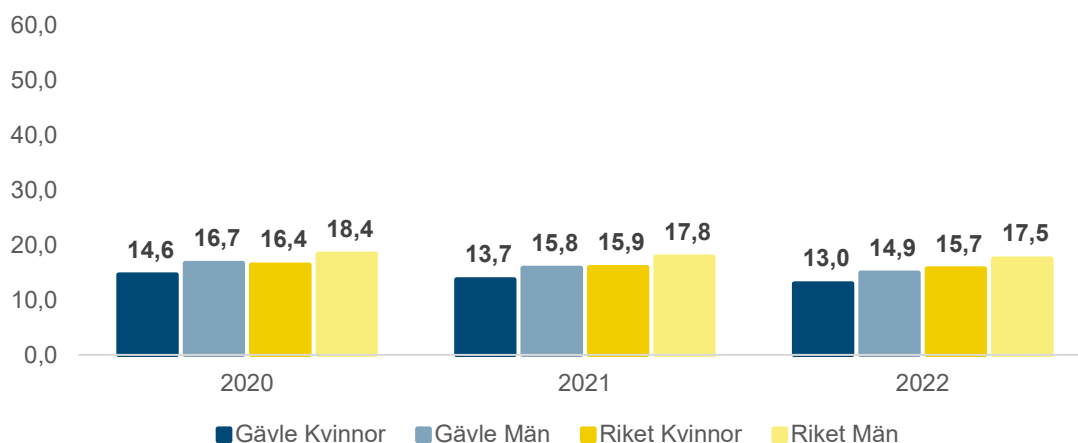
¹³ Gävle kommun. Lindahl, Andreas och Vågberg, Cecilia. *Trygghetsplan Gävle kommun*. 2020.

Ett annat initiativ som berör trygghet i den fysiska miljön, med fokus på barn och unga, är *Nolla Sabbet*. Initiativet drivs av fastighetsbolaget Gavlefastigheter och syftar till att skapa trygga skolmiljöer, genom att minska skadegörelsen på skolor. Detta bland annat genom att bygga goda relationer med elever och genomföra informationskampanjer på skolor om skadegörelse.¹⁴

Färre har varit trångbodda i Gävle än genomsnittet för övriga riket

En indikator som rör trygga boendemiljöer är trångboddhet. Siffror visar att färre invånare var trångbodda i Gävle än rikssnittet 2022 (se Figur 5). Det finns en liten skillnad mellan män och kvinnor, med en något större andel män som är trångbodda. Över tid har det skett vissa mindre förändringar. 2020 var cirka 15 procent kvinnor och 17 procent män trångbodda. För 2022 var motsvarande siffror 13 respektive 15 procent.

Figur 5. Andel (%) invånare som är trångbodda i flerbostadshus (norm 2)

Källa: Kolada

Figuren utgår från den så kallade norm 2, som definierar trångboddhet som fler än två boende per sovrum, exklusive kök, badrum och vardagsrum.¹⁵ Det är viktigt att notera att det finns flera sätt att mäta trångboddhet, samt att figuren ovan inte visar eventuella

¹⁴ Gavlefastigheter. *Nollvision mot skadegörelse i skolorna*. <https://www.gavlefastigheter.se/Om-oss/Hallbarhet-och-sakerhet/nolla-sabbet/>

¹⁵ Trångboddhet definieras av olika normer enligt SCB. Norm 1 innebär fler än en person per rum i bostaden, medan norm 2 innebär två personer per sovrum, exklusive kök, badrum och vardagsrum. Norm 3 innebär en person eller två sammanboende vuxna per sovrum, exklusive kök, badrum och vardagsrum. Ensamboende räknas inte som trångbodda oavsett antal rum. Norm 2 används mer än norm 3 och enligt norm 3 räknas fler som trångbodda än i norm 2. Se SCB, *Företagsregistret*: <https://www.scb.se/vara-tjanster/bestall-data-och-statistik/foretagsregistret/>; Riksrevisionen, *Trångboddhet – konsekvenser för hälsa och skolresultat*: <https://www.riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2019/trangboddhet--konsekvenser-for-halsa-och-skolresultat.html>; Riksdagen, *Stödsystemens påverkan på trångboddhet*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/stodsystemens-paverkan-pa-trangboddhet_H8022688.

skillnader mellan andra grupper än kvinnor och män¹⁶. Det kan finnas skillnader i trångboddhet mellan olika grupper utifrån till exempel ålder, geografiskt område eller hushållets sammansättning.¹⁷ Även i fokusgrupperna framkommer att det kan vara svårt att mäta trångboddhet och därmed kan finnas ett stort mörkertal. Siffrorna i figuren ovan kommer till exempel från undersökningen om levnadsförhållanden (ULF), vilket innebär att de som inte deltar i ULF inte syns i statistiken. Om grupper med avvikande trångboddhet är svårare att nå, och därför inte är med i ULF, kan siffrorna därmed ge en missvisande bild.

Arbete för att förebygga vräkningar har skett genom både intern och extern samverkan

I fokusgrupperna framkommer att arbete för att förhindra vräkning ofta är komplext och kräver involvering av flera olika aktörer. Kommunen har därför utvecklat rutiner för både intern och extern samverkan, som upplevs fungera väl. I kommunen finns till exempel så kallade bo kvar-handläggare, som arbetar tillsammans med fastighetsbolaget Gavlegårdarna för att bistå hyresgäster i behov av stöd. Det finns också ett forum för samverkan där Gavlegårdarna, kommunens fältassistentgrupp, socialtjänst, polis och räddningstjänst ingår. Aktörerna träffas varannan vecka för att uppdatera varandra kring status och dela lägesbilder.

För samverkan finns även Gavlegårdarnas bosociala grupp, som arbetar med frågor som rör bland annat trygghet, hyror, hyresjuridik och miljö. Det har till exempel handlat om insatser för att skapa fler aktiviteter och en trygg fritid för unga. Den bosociala gruppen arbetar också med samarbetsprojekt som inkluderar olika föreningar och organisationer i kommunens stadsdelar. I fokusgrupperna framkommer att samarbetet i den bosociala gruppen har fungerat bra och varit värdefullt.

Trots utvecklad samverkan har antalet vräkningar som berör barn ökat

En annan indikator för trygga boendemiljöer handlar om vräkningar som berör barn. Trots kommunens aktiva arbete visar siffror att antalet vräkningar som berör barn¹⁸ ökat

¹⁶ För en mer utförlig beskrivning av hur aggregerad statistik kan dölja socioekonomiska skillnader se avsnitt "Statistiken visar inte skillnader mellan olika grupper"

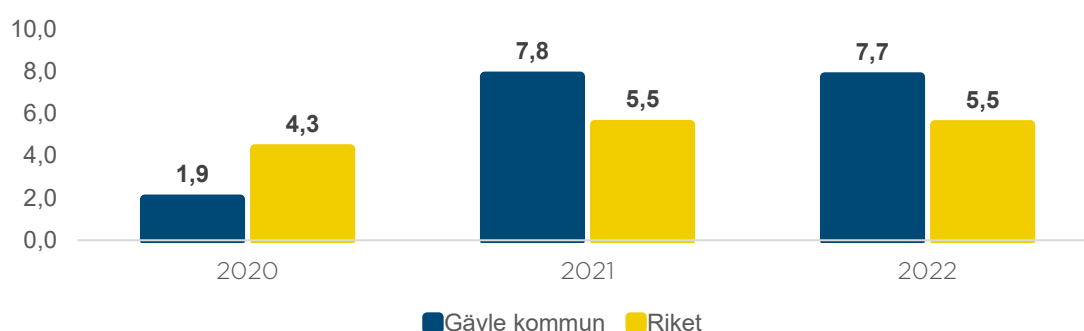
¹⁷ SCB. Stora skillnader mellan kommunerna i hur trångt vi bor. <https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/stora-skillnader-mellan-kommunerna-i-hur-trangt-vi-bor/>

¹⁸ Antalet vräkningar som berör barn beräknas som *antal barn berörda av verkställda vräkningar/avhysningar dividerat med antal invånare totalt, multiplicerat med 100 000*. Detta innebär att om en familj med två barn blir vräkta bidrar familjen med två barn till statistiken. Med 'barn' räknas en individ under 18 år som bor tillsammans med föräldrar som är

de senaste åren (se Figur 6). Under 2022 skedde dessutom fler vräkningar som berörde barn i Gävle än genomsnittet för övriga kommuner. Statistik visar att detta följer en generell trend av ökande vräkningar – inte endast som berör barn – i Gävle kommun sedan 2017.

Siffrorna måste dock tolkas med försiktighet, eftersom underlaget är litet och tidsserien kort. Eftersom det nationella genomsnittet baseras på ett stort antal observationer har varje enskild vräkning begränsad effekt på genomsnittet. I Gävle, med strax över 100 000 invånare, har varje vräkning som berör barn däremot stor påverkan på siffrorna.¹⁹

Figur 6. Verkställda vräkningar/avhysningar som berör barn, antal/100 000 invånare

Källa: Kolada

I fokusgrupperna framkommer också att kommunen har identifierat ett behov av tydligare kommunikation och samverkan kring risken för vräkning just för barnfamiljer. Det har förekommit exempel på föräldrar som tror att de inte kan bli vräkt, eftersom det finns barn i hushållet. Enligt fokusgrupperna blir detta viktigt att adressera framåt, för att minska antalet vräkningar som berör barn.

Arbetet med sociala konsekvensanalyser har hittills varit sporadiskt

Enligt det sociala hållbarhetsprogrammet ska Gävle kommun genomföra sociala konsekvensanalyser i sina planeringsprocesser. I nuläget – och även under 2022 – var detta arbete sporadiskt. Fokusgrupperna visar att sådana analyser sker, men oregelbundet och utan en tydlig struktur. Det finns en checklista för att inkludera sociala

ensamstående eller sammanbor. Det inkluderar även barn som bor växelvis hos båda föräldrarna och umgängesbarn som bor hos en förälder minst 30 dagar per år. Statistiken över avhysningar som involverar barn registreras baserat på den exakta adressen där avhysningen äger rum baserat på data från Kronofogden och SCB.

¹⁹ Gävle kommun har ett invånarantal på 103 545 (mars 2023), vilket innebär att det endast blir mindre nedjusteringar av de verkliga antalet vräkningar i statistiken. 7,8 vräkningar som berör barn per 100 000 invånare är alltså 8 barn i Gävle kommun totalt.

perspektiv i fysisk planering, men det saknas ett politiskt beslut om när och hur sociala konsekvensanalyser ska göras. Som ett resultat av detta varierar det från fall till fall, ofta beroende på handläggare, om sociala konsekvensanalyser görs eller inte.

Programsmål: Barn och unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor

Det tredje och sista programmålet är att barn och unga i Gävle kommun ska ha trygga uppväxtvillkor. Till detta programsmål finns två delmål: (1) Gävle kommun ska fortsätta utveckla förebyggande och tidiga insatser till barn och unga, och vid behov deras vårdnadshavare, som tillhör olika riskgrupper eller som har utvecklat begynnande problem, (2) Gävle kommunkoncerns verksamheter ska finnas i miljöer där barn och unga befinner sig och låta kunskaper om de livsvillkor som finns i området utgöra underlag för planering och innehåll.

Rutan nedan ger en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna. Initiativen beskrivs i mer detalj i texten.

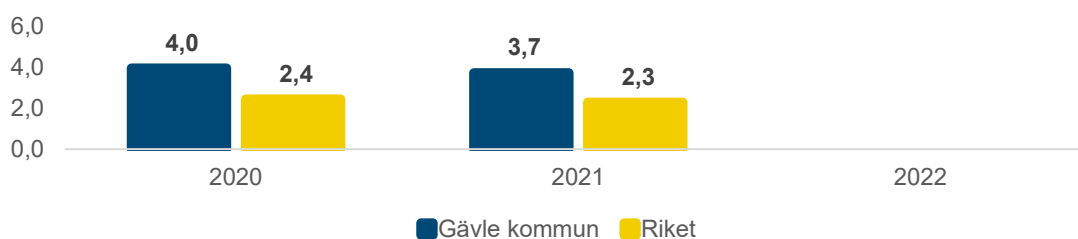
Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Löpande arbete genom Arbos, inklusive en satsning på förändringsledare och uppföljning av individens progression.
- Pilotprojektet *BarnSäkert*, för att stärka arbetet med att upptäcka riskfaktorer och bidra till mer jämlik hälsa bland barn och familjer.

Högre andel barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd i Gävle

En indikator som rör trygga uppväxtvillkor är andelen barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd. Siffror visar att denna andel var ungefär densamma mellan 2019 och 2021 (se Figur 7). Ungefär fyra procent av barnen i Gävle ingick då i familjer som mottog långvarigt bistånd, en högre andel än rikssnittet. För 2022 saknas ännu siffror.

Figur 7. Andel (%) barn i befolkningen som ingår i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd

Källa: Kolada

Kommunen har ett pågående arbete för att minska antalet individer med försörjningsstöd genom enheten Arbetsmarknad och stöd (Arbos). På flera sätt och inom ramen för flera politiska uppdrag arbetar Arbos med att utveckla stödet till dessa individer, för att skapa goda förutsättningar för deras förflyttning mot egen försörjning. I fokusgrupperna framkommer att Arbos bland annat har genomfört en framgångsrik satsning med att introducera funktionen förändringsledare. Förändringsledarna ska stötta individer i behov av försörjningsstöd från kommunen, bland annat med motivationshöjande och vägledande insatser. Syftet är att individerna på sikt ska nå ett så självständigt liv som möjligt samt egen försörjning genom arbete, studier eller annan ersättning.

Projektet *BarnSäkert* har syftat till att stärka arbetet med att upptäcka riskfaktorer och bidra till mer jämlik hälsa

Under 2022 deltog Gävle i pilotprojektet *BarnSäkert*, som drevs av Region Gävleborgs Barnhälsovårdsenhet. Syftet med projektet var att stärka arbetet med att upptäcka barn som riskerar att fara illa. Detta genom att utveckla barnhälsovårdens arbete med att identifiera barn som utsätts för riskfaktorer och psykosociala problem. *BarnSäkert* utgick från en beforskad metod med samma namn, som används för att både identifiera och bemöta psykosociala riskfaktorer i små barns hemmiljö som är kopplade till att barn far illa.²⁰ Metoden *BarnSäkert* fokuserar också på samverkan mellan barnhälsovården och socialtjänstens förebyggande verksamhet. Genom att öka tillgängligheten i barnhälsovården för familjer som har särskilda behov, eller riskerar sämre hälsa, ska *BarnSäkert* bidra till en mer jämlik hälsa.²¹

²⁰ Region Gävleborg. *Information om pilotprojektet BarnSäkert*. <https://www.regiongavleborg.se/globalassets/samverkanswebben/halsa-varld-tandvard/kunskapsstod-och-rutiner/barn-och-unga/barnhalsovard/barnsakert/information-om-pilotprojekt-barnsakert-gavleborg.pdf>

²¹ Region Gävleborg. *BarnSäkert*. <https://www.regiongavleborg.se/samverkanswebben/halsa-varld-tandvard/kunskapsstod-och-rutiner/barn-och-unga/barnhalsovard/barnsakert/>

Framåt kan arbetet stärkas med förbättrad styrning och samverkan

I fokusgrupperna finns några förslag på hur kommunens arbete inom målområdet trygghet kan utvecklas framåt. Ett förslag handlar om sociala konsekvensanalyser, där det behövs tydligare styrning kring hur och när analyserna ska göras. För att stärka arbetet behövs också stöttning och kunskapshöjande insatser till medarbetare som ska göra analyserna. I fokusgrupperna framkommer att kommunen under 2023 har inlett diskussioner om hur arbetet med sociala konsekvensanalyser ska utvecklas.

Ett annat förslag för att stärka trygghetsarbetet rör ökad samordning och samverkan. Enligt fokusgrupperna skulle ett mer likartat arbete inom olika verksamheter, till exempel genom att skolor använder samma system och rutiner, kunna gynna arbetet och särskilt underlätta för personal som rör sig mellan verksamheter. Det kan också vara fördelaktigt med ökad samverkan, både internt och med externa aktörer. I fokusgrupperna framkommer till exempel förslag på samverkan som SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid) och SIG (sociala insatsgrupper), två samverkansformer för att förebygga att barn och unga begår brott.²²

²² Brå. Sociala insatsgrupper (SIG) och SSPF. <https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/sociala-insatsgrupper-sig-och-sspf.html>

3. Målområde jämställda och jämlika villkor

Det här kapitlet rör kommunens arbete inom målområdet jämställda och jämlika villkor. Liksom kapitel två är detta kapitel uppdelat i avsnitt utifrån målområdets tre program mål samt sammanfattande reflektioner.

Sammanfattande reflektioner

Inom målområde jämställda och jämlika villkor finns tre program mål: (1) Alla i Gävle har jämställd och jämlik hälsa, (2) alla i Gävle kommun ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden, samt (3) Gävle kommun skapar förutsättningar för en meningsfull fritid för alla. Även på detta område pågick många olika initiativ under

2022. Fokusgrupperna visar att Gävle kommun har arbetat proaktivt för att barn och unga ska gå ut grundskolan med godkända betyg, eftersom detta är en starkt bidragande faktor för att skapa förutsättningar för ett gott liv.

Tillsammans med Region Gävleborg har kommunen till exempel drivit ett EU-finansierat projekt med fokus på unga som varken arbetar eller studerar (UVAS). Kommunens skolor har också drivit ett löpande arbete för en inkluderande och tillgänglig lärmiljö.

Kommunen har också bedrivit ett aktivt hälsoarbete, bland annat med fokus på minskad ohälsa i kommunens egna verksamheter och psykisk ohälsa bland invånare. Det har till exempel pågått utbildningar för medarbetare om psykisk hälsa samt en förstudie om ett så kallat Fontänhus. För att skapa förutsättningar för en meningsfull fritid har kommunen utvecklat ett nytt idrottspolitiskt program från 2022. Programmet framhåller till exempel vikten av tillgången till spontanidrottsytor, för att ge alla invånare möjlighet till rörelse. Kommunens bibliotek har också spelat en viktig roll för möjligheten att ta del av högkvalitativa fritidsaktiviteter utan kostnad.

Framöver visar fokusgrupperna att det finns behov av fler studieplatser för kommunens unga. Det finns också ett fortsatt stort behov av stärkande insatser för personer med psykisk ohälsa. För att utforma och genomföra träffsäkra insatser finns det dessutom behov av detaljerad statistik som i högre grad än idag synliggör hälsoläget bland olika grupper.

Programmål: Alla i Gävle kommun har jämställd och jämlik hälsa

Det första programmålet inom målområdet jämställda och jämlika villkor handlar om hälsa. Till programmålet hör två delmål: (1) Gävle kommun ska utifrån ett hälsofrämjande synsätt tillhandahålla stödjande livsmiljöer och öka frisk- och skyddsfaktorerna för invånarna, (2) Gävle kommun ska ha utvecklat åtgärder för att minska hälsoskillnader utifrån socioekonomiska faktorer och till särskilt utsatta grupper.

Rutan nedan innehåller en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna. Initiativen beskrivs närmare i texten nedan.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Löpande arbete med stöd av HR för att analysera behov och stötta medarbetare med långvarig ohälsa.
- Kompetenshöjande insatser för medarbetare, med fokus på psykisk ohälsa bland ungdomar, vuxna respektive personer över 65 år.
- Projekt för att utreda förutsättningarna att etablera ett så kallat fontänhus i kommunen.
- Löpande arbete utifrån kompensatoriska uppdrag inom Utbildning och biblioteksområdet.

Åtgärder för stärkt hälsa har riktats mot både medarbetare och invånare

För att minska ohälsan har Gävle kommun genomfört insatser med fokus på såväl de egna medarbetarna som invånare. Som exempel har kommunen under flera års tid följt statistik kring sjukfrånvaro i de egna verksamheterna, samt med stöd från HR arbetat aktivt för att stötta medarbetare som är långtidssjukskrivna. HR har anställt en så kallad rehabsamordnare, som särskilt arbetar med att stötta och stärka processer för minskade ohälsotal.

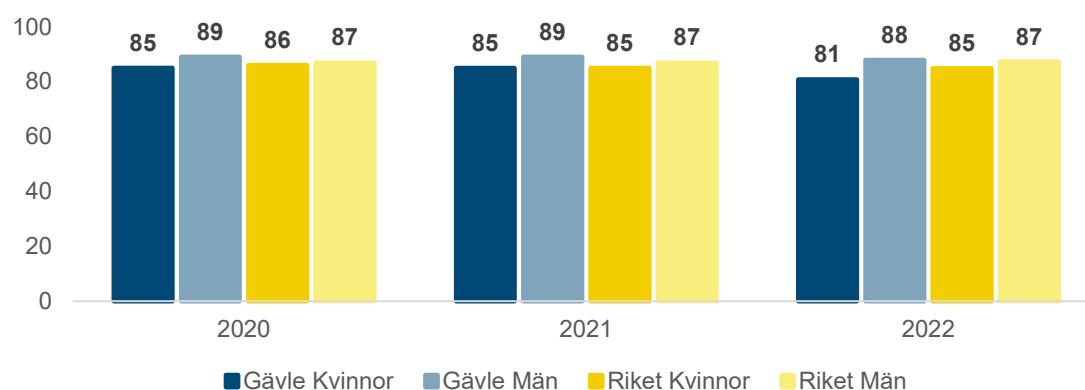
För att stärka arbetet gentemot invånare har Förebyggandeenheten på sektor Välfärd genomfört utbildningar för medarbetare om psykisk ohälsa bland ungdomar, vuxna respektive personer över 65 år. Syftet med utbildningarna, som är evidensbaserade, har varit att öka medarbetarnas kunskap om psykisk ohälsa och hur de kan stötta invånare i behov av stöd. Inom Utbildning har kommunen arbetat med kompensatoriska åtgärder,

för att bidra till minskade skillnader kring ohälsa och utsatthet. Det har bland annat handlat om att sätta in mer resurser, som lärare och elevassistenter, för grupper som lever i en mer utsatt livssituation. Även kommunens bibliotek har bedrivit ett kompensatoriskt arbete, bland annat med fokus på att stärka läsförmågan bland barn.

Invånarnas psykiska hälsa är generellt god, men vissa har stora behov

En indikator för hälsa bland kommunens invånare rör psykiskt välbefinnande. 2022 uppgav över 80 procent av tillfrågade invånare att de hade ett gott psykiskt välbefinnande (se Figur 10). För kvinnor var siffran drygt 80 procent och för män nästan 90 procent. Siffrorna låg i linje med genomsnittet för övriga kommuner, om än något lägre för kvinnor. Det skedde inga större förändringar över tid mellan 2020 och 2022.

Figur 8. Andel (%) invånare 16–84 år med gott psykiskt välbefinnande

Källa: Kolada

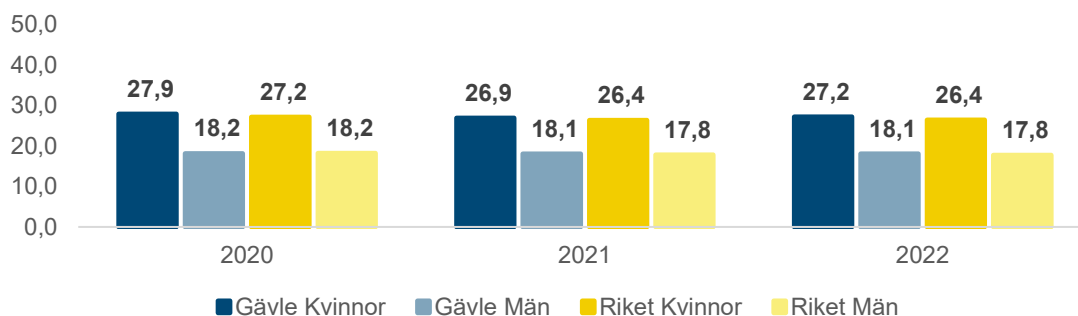
Samtidigt som den psykiska hälsan över lag har varit god visar fokusgrupperna att det finns invånare med mycket stora behov av stöd. För att stötta invånare med allvariga psykiska besvär genomförde enheten Välfärd Gävle under 2022 ett projekt för att utreda förutsättningarna att etablera ett så kallat Fontänhus. Fontänhus är ett etablerat koncept för att stötta individer som lever med psykisk ohälsa, genom att erbjuda ett sammanhang och psykosocial, arbetsinriktad rehabilitering.²³ I fokusgrupperna framkommer att intresset för att etablera ett Fontänhus i kommunen var mycket stort, men att brist på finansiering innebär att det ännu inte finns något beslut om att göra detta.

²³ Sveriges Fontänhus Riksförbund. *Det finns inga piller för meningsfullhet*. <http://www.sverigesfontanhus.se/wp/wp-content/uploads/2022/10/Fonta%CC%88nhuset-Det-finns-inga-piller-dragspelsvik.pdf>

Antalet sjukdagar har varit i linje med riket, med fler dagar bland kvinnor

En annan indikator för ohälsa handlar om antal sjukdagar. Siffror visar att antalet sjukdagar²⁴ under flera år har varit högre bland kvinnor än män i Gävle kommun (se Figur 9). 2022 hade kvinnor cirka 27 sjukdagar, jämfört med 18 dagar för män. Siffrorna var dock i linje med övriga riket för både kvinnor och män. Det skedde i princip inga förändringar över tid mellan 2020 och 2022.

Figur 9. Antal ohälsodagar

Källa: Kolada

I fokusgrupperna framkommer att skillnaden mellan kvinnor och män delvis kan bero på en hög sjukfrånvaro i äldreomsorgen, där fler kvinnor arbetar. Eftersom måttet ohälsotal endast mäter antalet utbetalda dagar med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitetsersättning kan det dock också finnas ett mörkertal, som innebär att statistiken inte speglar den verkliga ohälsan i kommunen.

Programmål: Alla i Gävle kommun ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden

Det andra programmålet är att alla i Gävle ska ha förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden. Här finns fyra delmål: (1) Gävle kommun ska motverka skolmisslyckanden genom att tidigt identifiera elever som inte klarar kunskapsmålen eller har andra svårigheter, och tidigt erbjuda adekvat stöd för att säkerställa att barn och unga får möjlighet att nå sin fulla potential, (2) Gävle kommun ska skapa en god,

²⁴ Ohälsotal är ett mått på utbetalda dagar med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitetsersättning. Med utbetalda dagar avses heldagar, vilket innebär att partiella dagar summeras upp till hela dagar. Antalet dagar sätts sedan i relation till befolkningen i åldern 16–64 år vid årsskiftet. **Ohälsotalet innehåller inte dagar med sjuklön från arbetsgivare.** Se: <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/statistik/befolkning/ohalsotal/ohalsotal-rapport-2021.pdf>

tillgänglig lärande miljö i skolan med utgångspunkt i det ömsesidiga sambandet mellan hälsa och lärande, (3) Gävle kommun ska utifrån en god kännedom om möjliga utbildningsvägar för barn, ungdomar och vuxna och arbeta för att möta de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden, (4) Gävle kommun ska verka för att fler kommer i arbete.

I rutan nedan finns initiativ som har framkommit i fokusgrupperna kopplat till målet. Initiativen beskrivs närmare i texten nedan.

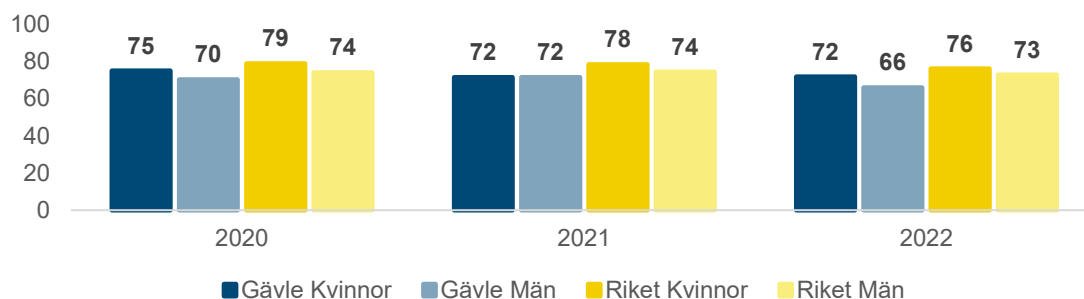
Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Löpande arbete med att upptäcka och stötta barn och unga i behov av stöd för att klara skolan.
- Löpande arbete för att stärka förutsättningarna för gymnasieelever att ta examen, inklusive satsningar i grundskolan och samarbete mellan elevhälsan och skolor.
- Uppsökande verksamhet inom KAA och EU-finansierat projekt tillsammans med Region Gävleborg, för att motivera UVAS till studier.
- Stöd till vuxna som står utanför arbetsmarknaden, bland annat genom projektet *Stegvis förflyttning till arbete*.

Cirka 70 procent av eleverna i årskurs nio har nått kunskapskraven i alla ämnen

En indikator för utbildning rör andel elever i årskurs nio som har nått kunskapskrav. 2022 nådde drygt 72 procent tjejer och 66 procent killar kunskapskraven i alla ämnen (se Figur 8). För killar var andelen något lägre 2022 än både 2021 och 2020.

Figur 10. Andel (%) elever i årskurs 9 som har uppnått kunskapskraven i alla ämnen

Källa: Kolada

Som figuren visar var andelen elever som nått kunskapskraven i alla ämnen något lägre i Gävle än övriga riket. I fokusgrupperna framkommer att en möjlig orsak till detta kan vara att kommunen de senaste åren har tagit emot ungdomar med stora problem med sin skolgång från andra kommuner. Enligt fokusgrupperna kan detta påverka statistiken och åtminstone till viss del förklara varför andelen elever som klarar kunskapskraven har varit lägre i Gävle än rikssnittet. Uppfyllande av kunskapskraven är ett exempel där betydande variation kan förekomma på en mer detaljerad statistiknivå, till exempel mellan olika skolor i kommunen.²⁵

För att stärka förutsättningarna bland barn och unga att klara skolan – vilket är en central skyddsfaktor – har kommunen arbetat aktivt för att upptäcka elever i behov av stöd. Detta bland annat genom att identifiera elever som inte klarar kunskapskraven i årskurs 1 och direkt sätta in stöd. Redan inom förskolan har kommunen även arbetat med att identifiera barn med behov av särskilt stöd. Kommunens skolor har också bedrivit ett löpande arbete för tillgängligt lärande och en inkluderande lärmiljö. Arbetet har bland annat fokuserat på anpassningar för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), inklusive arbete med lågaffektiva metoder.

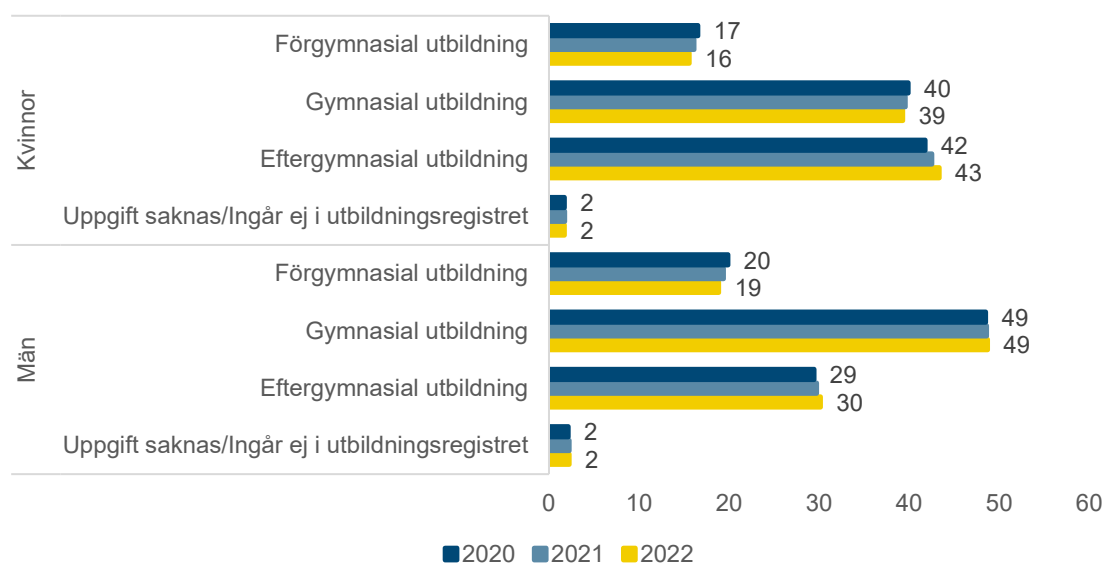
Andelen invånare med eftergymnasial utbildning har ökat

En annan indikator för förutsättningarna att utbilda sig är utbildningsnivå hos kommunens invånare.²⁶ Figur 11 och Figur 12 visar högsta avslutade utbildningsnivå för Gävle respektive riket. Figuren visar andelen invånare som hade som högst förgymnasial, gymnasial, samt eftergymnasial utbildning. Siffrorna är uppdelade för åren 2020, 2021 och 2022, samt män respektive kvinnor.

²⁵ För en mer utförlig beskrivning av hur aggregerad statistik kan dölja socioekonomiska skillnader se avsnitt "Statistiken visar inte skillnader mellan olika grupper"

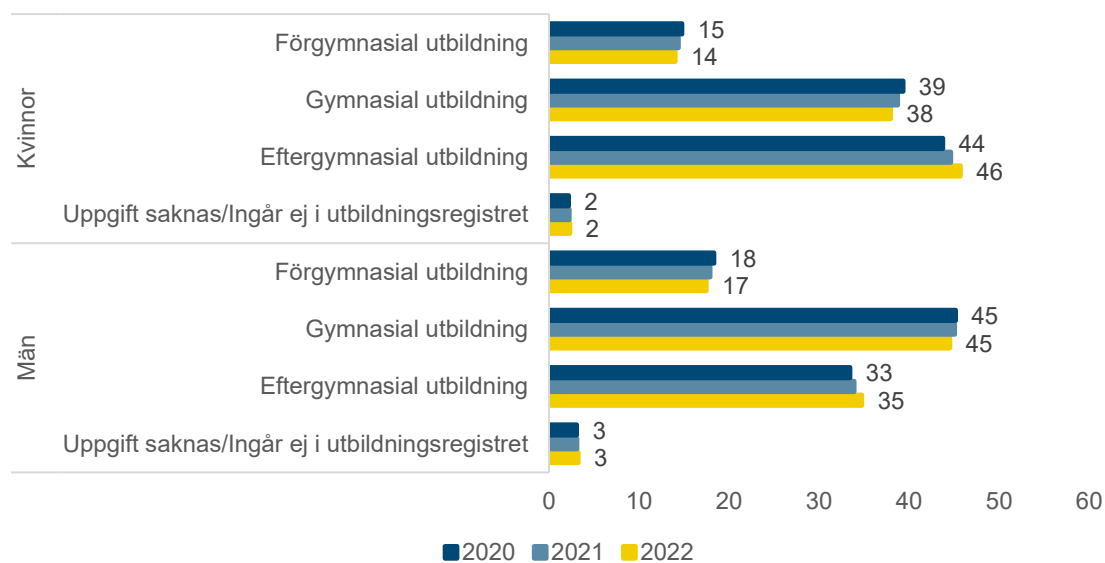
²⁶ Utbildning är ett av flera områden där Gävle arbetar aktivt med att utveckla och visualisera statistik på en mer detaljerad nivå, för att synliggöra skillnader mellan olika geografiska områden i kommunen.

Figur 11. Andel (%) invånare i Gävle kommun med respektive högsta avslutade utbildningsnivå

Källa: SCB

Figur 12. Andel (%) invånare i riket med respektive högsta avslutade utbildningsnivå

Källa: SCB

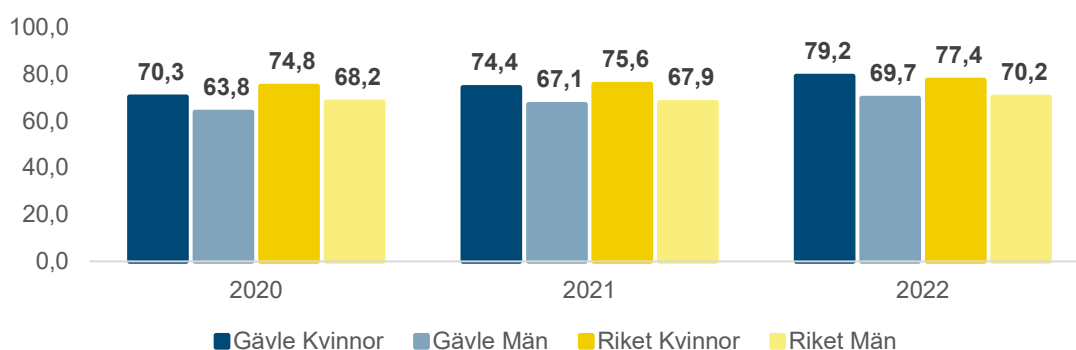
Som figurerna visar hade 43 procent av kvinnorna och 30 procent av männen i Gävle kommun eftergymnasial utbildning 2022. Detta är en ökning från 2020, med en procentenhet för respektive grupp. Ökningen följer en liknande trend i övriga riket, där andelen personer med eftergymnasial utbildning – som högsta avslutade utbildning – är

större än andelen med förgymnasial utbildning. För alla tre år har kvinnor i högre utsträckning än män en eftergymnasial utbildning. Det gäller såväl Gävle som övriga riket.

Andelen gymnasieelever som tagit examen inom fyra år har ökat markant

Ytterligare en indikator handlar om andelen gymnasieelever som tagit en examen inom fyra år efter påbörjad utbildning. Mellan 2020 och 2022 skedde en markant ökning i Gävle kommun (se Figur 13). Nästan 80 procent kvinnor och 70 procent män hade tagit en examen inom fyra år 2022, att jämföra med cirka 70 respektive 60 procent 2020. En liknande förändring skedde även i övriga riket, men inte lika stor.

Figur 13. Andel (%) gymnasieelever som tar en examen inom fyra år

Källa: Kolada

I fokusgrupperna framkommer att Gävle kommun har arbetat intensivt de senaste åren för att nå och stötta elever som riskerar att inte ta gymnasieexamen. Arbetet har bland annat inkluderat satsningar redan på grundskolenivå, för att säkerställa att elever som börjar gymnasiet har rätt förutsättningar för att kunna klara skolans kunskapskrav. Det har även pågått ett nära samarbete mellan kommunens centrala elevhälsa²⁷ och skolorna, för att upptäcka behov och bistå elever i behov av stöd för att klara skolan.

Flera insatser har fokuserat på unga som varken arbetar eller studerar

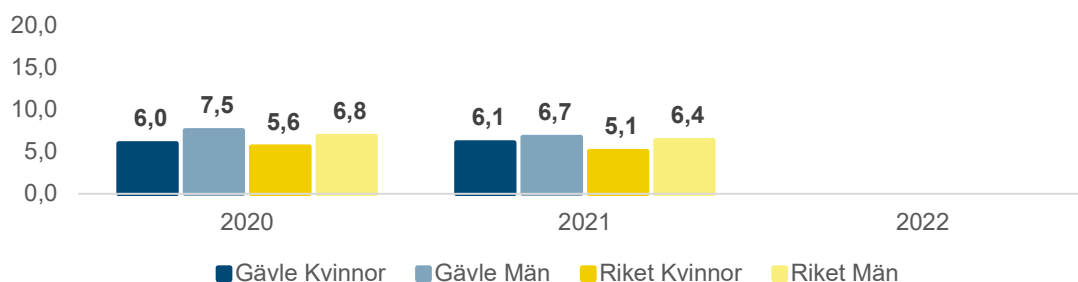
Kommunen har också genomfört flera insatser med fokus på unga som varken arbetar eller studerar (UVAS). Detta bland annat inom kommunens aktivitetsansvar (KAA), där det har förekommit uppsökande verksamhet för att motivera dessa unga att ta emot stöd från kommunen för att slutföra gymnasiet. Under 2022 har Arbos (se kapitel 2) också

²⁷ Utöver elevhälsoteam på varje skola har kommunen centralt organiserad elevhälsopersonal, som arbetar med samtliga skolor.

genomfört ett EU-finansierat projekt tillsammans med Region Gävleborg, som handlat om uppsökande verksamhet och stödinsatser för att motivera UVAS tillbaka till studier.

2021 var andelen UVAS i kommunen cirka 6 procent bland kvinnor och nästan 7 procent bland män (se Figur 12). För män skedde en liten minskning av andelen UVAS mellan 2020 och 2021. Siffrorna var dock något högre än övriga riket för både kvinnor och män, både 2020 och 2021. För 2022 saknas ännu siffror.

Figur 14. Andel (%) invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar

Källa: Kolada

Flera insatser har skett för vuxna som står utanför arbetsmarknaden

För att stärka förutsättningarna även för vuxna att bli en del av arbetsmarknaden har kommunen genomfört flera insatser. Under 2022 initierades bland annat projektet *Stegvis förflyttning till arbete*, som syftar till att stötta individer med försörjningsstöd att

närma sig arbete inom äldreomsorgen. Inom ramen för projektet får individerna stöd för att kunna studera och arbeta samtidigt, med fokus på lättare arbetsuppgifter. På sikt är målet med projektet att individerna ska börja arbeta som undersköterskor inom äldreomsorgen.

Kommunen har också arbetat med en trappstegsutbildning, som riktar sig till vuxna som har svårt att klara Svenska För Invandrare (SFI). Genom trappstegsutbildningen får individerna stöd för att kunna ta del av en kombinationsutbildning, med fokus på gymnasieexamen och utbildning mot ett bristyrke. På så sätt ska trappstegsutbildningen både rusta individerna och bidra till ökad tillgång till kompetens inom bristyrken.

För att rusta vuxna som redan är anställda har kommunen också erbjudit språkstärkande insatser. Enheten Valfärd Gävle har till exempel haft språkutbildningar i svenska, som genomförts av Komvux för personal inom bland annat hemtjänst. Det har också pågått ett arbete för att utbilda språkombud, som ska bistå

kommunens medarbetare med språkträning under arbetstid och med tydlig koppling till det egna arbetet.

Programmål: Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla

Det tredje programmålet inom jämställda och jämlika villkor handlar om att skapa förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla. Här finns tre delmål: (1) Gävle kommun ska främja hälsa genom att öka tillgången till fritidsaktiviteter, (2) Gävle kommun ska fortsätta verka för en meningsfull fritid i nära samverkan och med goda relationer till civilsamhällets aktörer, (3) Gävle kommun ska i samverkan med civilsamhällets aktörer tillhandahålla tillgängliga och inkluderande fritidsaktiviteter inom- och utomhus.

Rutan nedan ger en överblick av initiativ som framkommit i fokusgrupperna. Initiativen beskrivs i mer detalj i texten.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Nytt idrottspolitiskt program sedan 2022, med fokus på att stärka tillgången till idrott för alla invånare.
- Samarbete med KF Heros för ett utökat utbud av fritidsaktiviteter för personer som omfattas av LSS.
- Satsning för att utveckla och erbjuda kostnadsfria fritidsaktiviteter på bibliotek.
- Satsningen *El Sistema*, med fokus på att nå ut till fler med kulturskolans aktiviteter.

Kommunens nya idrottspolitiska program ska möjliggöra idrott för alla

En del av kommunens arbete för att möjliggöra en aktiv och meningsfull fritid rör idrott. Under 2022 tog kommunen fram ett nytt idrottspolitiskt program, som bland annat fokuserar på att skapa fler ytor för spontanidrott. Syftet med detta är att underlätta för alla invånare att vara fysiskt aktiva, utan att behöva betala för en aktivitet eller ett gymkort. I fokusgrupperna framkommer att det idrottspolitiska programmet har ett särskilt fokus på barn och unga mellan sju och 20 år, socioekonomiskt

utsatta grupper, kvinnor och personer med funktionsnedsättningar. Detta för att bidra till att utjämna skillnader mellan olika grupper och stärka tillgången till idrott bland alla invånare.

För att säkerställa en meningsfull fritid för alla invånare har kommunen även samarbetat sedan 2019 med den ideella idrottsföreningen KF Heros, för att utöka fritidsutbudet särskilt för personer som omfattas av LSS. Under 2022 arbetade kommunen och KF Heros även med att lägga grunden för ett idéburet offentligt partnerskap (IOP).²⁸ Genom samarbetet med KF Heros har kommunen fått en större plattform för att nå ut till personer som omfattas av LSS, samt bland annat besökt LSS-verksamheter för att uppmärksamma vikten av att arbeta med delaktighet och inflytande för denna målgrupp.

Några bibliotek har satsat särskilt på fritidsaktiviteter utan kostnad

Fokusgrupperna visar att kommunens bibliotek har spelat en viktig roll i att öka tillgången till fritidsaktiviteter för alla invånare. Flera av kommunens bibliotek – bland annat i Sätra och Andersberg, stadsdelar som kommunen även i övrigt satsar resurser på – har fått särskilda medel för att tillhandahålla fritidsaktiviteter för barn och unga på mellan- och högstadiet. De tre biblioteken har genomfört en rad olika aktiviteter, som uppges ha varit välbesökta. Alla aktiviteter har varit kostnadsfria och utan krav på föranmälan, för att sänka tröskeln för alla invånare att delta.

Kulturskolan i Gävle kommun har också haft satsningen *El Sistema*, för att nå fler barn och unga med sin verksamhet. *El Sistema* har pågått sedan 2015, men lyfts i

fokusgrupperna som en fortsatt viktig satsning. Inom ramen för *El Sistema* har kulturskolans personal åkt ut för att möta barn och unga där de befinner sig, i stället för att dessa ska behöva ta sig till kulturskolans lokaler. Satsningen har

haft ett särskilt fokus på områden som är underrepresenterade i kulturskolans ordinarie verksamhet.

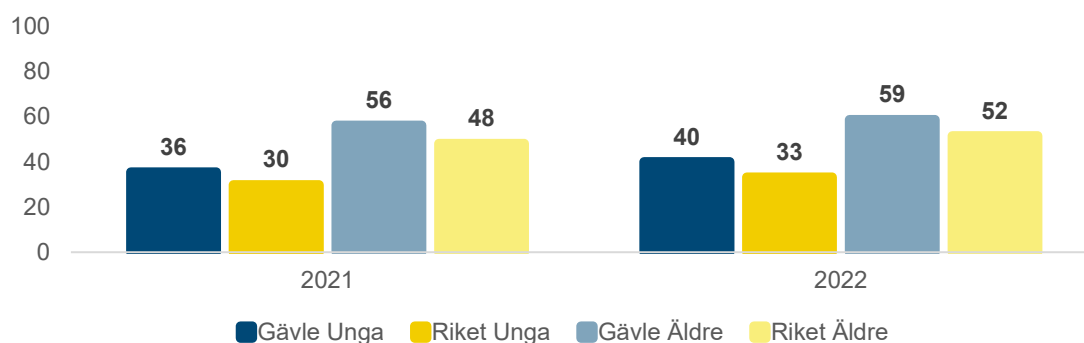
Invånare upplever ett bättre utbud av mötesplatser för äldre än för yngre

En indikator för möjligheten till en meningsfull och aktiv fritid handlar om kommunens utbud av mötesplatser. Siffror visar att det varierar huruvida invånarna i Gävle kommun upplever att det finns ett bra utbud av platser att träffas. 2022 uppgav 40 procent av svarande att det fanns ett bra utbud av mötesplatser för unga att träffas (se Figur 14).

²⁸ IOP:n skrevs sedan under i början av 2023.

Motsvarande siffra för äldre invånare var nästan 60 procent. För både yngre och äldre var siffrorna något högre än genomsnittet för övriga riket, samt något högre än 2021.

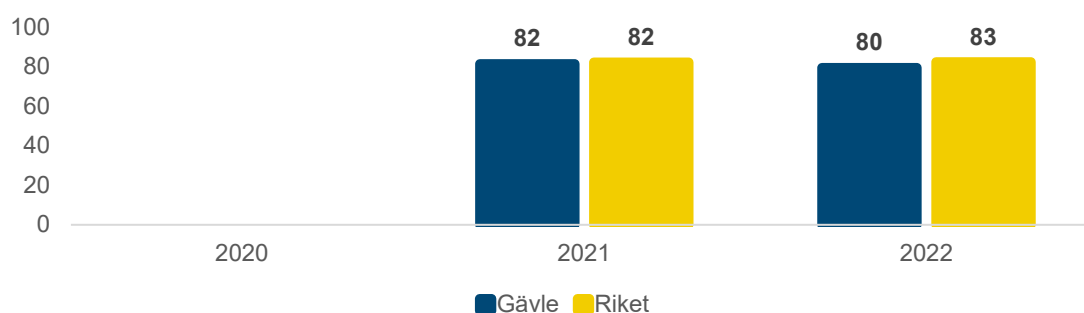
Figur 15. Andel (%) invånare som uppger att det finns bra utbud av ställen att träffas på för unga och äldre

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

2022 uppgav drygt 80 procent av invånarna att det fanns ett bra utbud av lekplatser och parklekar, det vill säga lekparkar som är eller har varit bemannade (se Figur 15). Siffrorna låg ungefär i linje med övriga riket, men var något lägre 2022 än 2021.

Figur 16. Andel (%) invånare som uppger att det finns bra utbud av lekplatser och parklekar i Gävle kommun

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

Framåt krävs fortsatt stöd till invånare med särskilda behov

I kommunens fortsatta arbete inom målområde jämställda och jämlika villkor finns några förslag på hur kommunens arbete kan utvecklas. Vad gäller arbetet inom jämställd och jämlik hälsa visar fokusgrupperna att behovet av stödinsatser för personer med svår psykisk ohälsa är fortsatt stort. Flera av kommunens bibliotek kommer regelbundet i

kontakt med personer med psykisk ohälsa, men har – förutom möjligheten att göra orosanmälan – svårt att erbjuda rätt hjälp. Närmare samarbete mellan biblioteken och andra delar av kommunen framkommer därför som ett förslag på hur kommunen kan stärka sitt arbete framöver.

För att utforma träffsäkra åtgärder visar fokusgrupperna att det vore fördelaktigt med mer nyanserad statistik, utifrån olika målgrupper. Det kan till exempel handla om mer fördjupad statistik över både fysisk och psykisk ohälsa uppdelat på ålder, kön, socioekonomi (som utbildningsnivå och inkomst), geografi/stadsdel, härkomst, bransch eller arbetsplats. Med sådan information skulle det vara lättare för kommunen att, mer specifikt, identifiera var behovet av insatser är som störst. Under 2022 har enheten för social hållbarhet bedrivit ett arbete för att utveckla och visualisera mer detaljerad statistik för flera områden som är relevanta för bland annat livsvillkor och (o)hälsa. Detta arbete har även potential att ge ökad insikt i skillnader mellan olika grupper och geografiska områden i kommunen.

Vad gäller utbildning och tillgång till arbetsmarknaden vore det även önskvärt att skapa fler studieplatser för kommunens unga, till exempel på biblioteken. Såväl bibliotek som skolor och fritidsgårdar har noterat att flera unga saknar studiero både i skolan och hemma. Behovet av fler studieplatser hänger dessutom ihop med trångboddhet, som kan göra det svårt att studera hemma.

4. Målområde delaktighet och inflytande

Det här kapitlet handlar om kommunens arbete inom målområdet delaktighet och inflytande. Kapitlet utgår från målområdets fyra program mål, samt har ett inledande avsnitt med övergripande reflektioner.

Sammanfattande reflektioner

Inom målområde delaktighet och inflytande finns fyra program mål: (1) Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande, (2) Gävle är en tillgänglig kommun, (3) Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället, samt (4) Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter. Målområdet är brett och innefattar såväl invånares möjlighet till påverkan som kommunens tillgänglighet, samarbete med civilsamhället och arbete för att stärka nationella minoriteters rättigheter. Fokusgrupperna visar att kommunen har genomfört flera initiativ för att möjliggöra invånares påverkan på kommunens utveckling. Den byggda miljön är ett område där delaktighet och inflytande har stått i fokus. *Stadsdelslyftet i Andersberg* är ett återkommande exempel i fokusgrupperna på ett välfungerande arbete för att utveckla kommunen utifrån invånares synpunkter.

Vad gäller tillgänglighet har det länge pågått ett löpande arbete med att säkerställa ett tillgänglighetsperspektiv, bland annat i skolor, fritidsgårdar och vid utvecklingen av fysiska platser. Kommunen har också sedan länge ett funktionsrättsråd, som bevakar och bidrar till att Gävle utvecklas för att vara en tillgänglig kommun. Det har också förekommit flera initiativ för att tillgängliggöra kontakt och service för kommunens invånare, bland annat genom en äldrelots, som särskilt arbetar med att hjälpa äldre i olika frågor.

Det finns flera exempel på välfungerande samarbete mellan kommunen och aktörer i civilsamhället, däribland en satsning för ökad rörelse med RF-Sisu och Rädda barnen. Vad gäller program målet om nationella minoriteter har kommunen arbetat brett – med koppling även till andra målområden och program mål – för att öka kunskapen om

nationella minoriteter och säkerställa tillgång till information på minoritetsspråk. Ett särskilt fokus har legat på att säkerställa ett gott arbete utifrån kommunen som finskt förvaltningsområde.

Programsmål: Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande

Det första programålet är att Gävle kommun ska verka för delaktighet och reellt inflytande. Till detta programål hör tre delmål: (1) Gävle kommunkoncerns förståelse för barn och ungas villkor och behov ska öka i hela organisationen och barnets bästa ska beaktas vid beslut som både direkt och indirekt berör unga, (2) Gävle kommunkoncern ska ha flera olika former för dialog och samverkan med allmänheten, (3) Gävle kommunkoncern ska ha metoder för dialog och samråd med barn och unga för att möjliggöra delaktighet och inflytande.

Rutan nedan innehåller en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna. Initiativen beskrivs närmare i texten nedan.

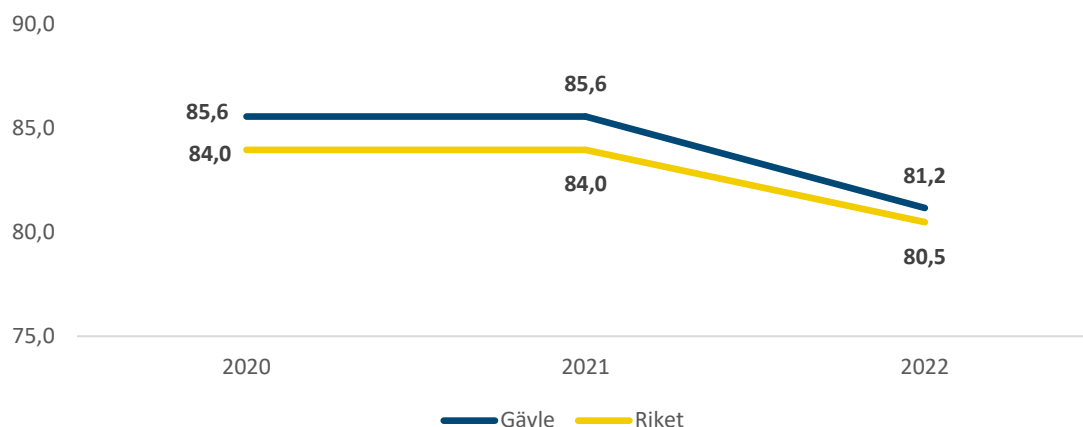
Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Initiativ för ökat inflytande bland invånare, som *Stadsdelslyftet* i Andersberg, samråd i stadsplaneringsprocesser och satsningar för inflytande av Gavlegårdarna.
- Dialoger med barn och unga, bland annat genom *Kulturtrappan* och i utvecklingen av ett nytt kulturhus.
- Arbete inom Familjestöd för att inkludera samhällsinformation på SFI, samt informationsträffar i Andersberg och Sätra.
- Samverkan med civilsamhället med fokus på volontäringagemang.

Cirka 81 procent av invånarna röstade i senaste kommunvalet

En indikator för delaktighet och inflytande är valdeltagande bland kommunens invånare. I det senaste kommunvalet röstade cirka 81 procent av de röstberättigade invånarna i Gävle kommun (se Figur 16). Denna siffra var något högre än genomsnittet för övriga riket.

Figur 17. Andel (%) invånare som röstade i senaste kommunvalet

Källa: Kolada

Som figuren visar minskade andelen som röstade något mellan senaste valet och valet innan, då nästan 86 procent av invånarna i Gävle röstade. En liknande minskning skedde dock i övriga riket under samma period, varför siffrorna troligtvis snarare speglar en större samhällstrend. Även valdeltagande är ett exempel på en indikator som kan gömma skillnader på gruppnivå inom till exempel geografisk hemvist i kommunen.²⁹

Kommunen har arbetat på nya sätt för att öka invånares inflytande

De senaste åren har Gävle genomfört flera initiativ för att öka invånarnas delaktighet i och inflytande över kommunens utveckling. Ett exempel som återkommande lyfts i fokusgrupperna är *Stadsdelslyftet* i Andersberg, där invånare har bjudits in för att tycka till om stadsdelens utveckling. Kommunen genomförde bland annat fokusgrupper för unga invånare, för att få deras bild av det lokala utvecklingsarbetet. För kommunen var detta ett nytt sätt att arbeta med synpunkter från invånare, med fokus på vad invånarna själva vill ha där de bor. Genom arbetet fick kommunen dessutom en bild av andra behov och önskemål från invånare, däribland kvinnor som uttryckte önskemål om att lära sig simma och cykla för att känna sig tryggare. Som ett resultat av detta, inom ramen för *Stadsdelslyftet*, genomfördes sedan simskola för vuxna kvinnor under 2022.

²⁹ För en mer utförlig beskrivning av hur aggregerad statistik kan dölja socioekonomiska skillnader se avsnitt "Statistiken visar inte skillnader mellan olika grupper"

Ett annat exempel på kommunens arbete med delaktighet och inflytande är den så kallade *pop-up-cykelbanan*, där kommunen testat en lösning som invånare får tycka till om. På så sätt tar kommunen del av invånarnas åsikter, för att sedan kunna fatta ett välinformerat beslut.

Kommunen har också genomfört flera samråd som en del av stadsplaneringsprocesser. Samråd, som ska genomföras med bland annat berörda boende när kommunen upprättar ett förslag till eller ändrar en befintlig detaljplan³⁰, har bland annat skett i samband med utvecklingen av en skatepark och Gävle strand. Även fastighetsbolaget Gavlegårdarna har haft flera satsningar för delaktighet och inflytande bland boende.

Några initiativ har särskilt fokuserat på barn och ungas inflytande

Det har också pågått flera initiativ för att säkerställa inflytande särskilt för barn och unga. Ett exempel är nätverket *Ung inflytande*, som drivs i samarbete mellan enheten för social hållbarhet på Styrning och stöd Gävle och Lärande för hållbar utveckling på Utbildning Gävle. Inom ramen för nätverket anordnas träffar och konferenser, i syfte att engagera barn och unga i frågor som berör dem. Under 2022 genomfördes till exempel en nätverksträff för ungt inflytande på temat "Hur tar vi vara på engagemang hos unga?".

Ett annat exempel på initiativ för barn och ungas inflytande är *Kulturtrappan*. Detta är en kulturgaranti för barn och unga – från förskola till gymnasium – som drivs av Kultur och Fritid på sektor Livsmiljö. Genom *Kulturtrappan* får barn och unga tycka till om föreställningar och aktiviteter, samt ta del av professionella kulturopplevelser och aktiviteter för eget skapande. Ytterligare ett exempel på inflytande för barn och unga rör bygget av ett kulturhus i kommunen, där biblioteken har fört dialoger med gymnasieungdomar. Detta för att fördjupa bilden av hur verksamheten kan utformas för att vara relevant för kommunens unga.

Samtidigt visar fokusgrupperna att den barnchecklista som finns i kommunen i nuläget inte används i avsedd utsträckning. Syftet med barnchecklistan, som togs fram 2014, är att säkerställa att barn och ungas rättigheter tas tillvara i beslut som rör dem. Checklistan är antagen av kommunfullmäktige och ska användas i beredning av ärenden till nämnd och styrelse, samt inkluderas som en bilaga till ärendet. I checklistan finns bland annat

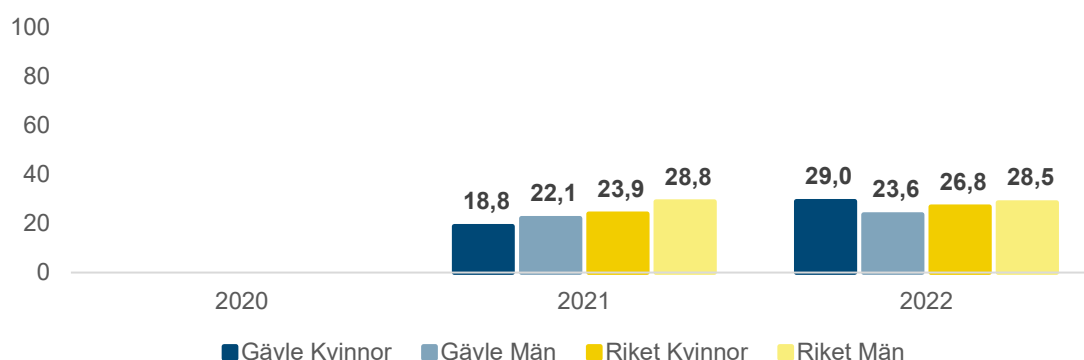
³⁰ Boverket. *Samråd vid standard och utökad förfarande*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplanprocessen/samrad/#:~:text=N%C3%A4r%20ett%20f%C3%B6rslag%20till%20en%20detaljplan%20uppr%C3%A4ttas%20ska,planer%20uppr%C3%A4ttas%20som%20n%C3%A4r%20detaljplaner%20%C3%A4ndras%20eller%20upph%C3%A4vs.>

frågor om huruvida beslutet innebär att barn och ungas bästa sätts i främsta rummet, samt om barn och unga har fått uttrycka sina åsikter i samband med beslutet. Fokusgrupperna visar att det förekommer att barnchecklistan används, men det är oklart om detta sker rutinmässigt eller bara ibland.

Invånare upplever att kommunens arbete för delaktighet och integration har förbättrats

En annan indikator för delaktighet och inflytande rör invånarnas upplevelse av kommunens arbete på området. 2022 upplevde cirka 30 procent kvinnor och 24 procent män att kommunens arbete för förbättrad delaktighet och integration fungerade bra (se Figur 17). Siffrorna ökade mellan 2021 och 2022, med en särskild stor ökning bland kvinnor. För kvinnor var andelen lägre än övriga riket under 2021, men efter ökningen var siffran i stället högre än övriga riket 2022. För män låg andelen lägre än övriga riket både 2021 och 2022.

Figur 18. Andel (%) invånare som upplever att kommunens arbete för att förbättra integration och delaktighet i samhället fungerar bra

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

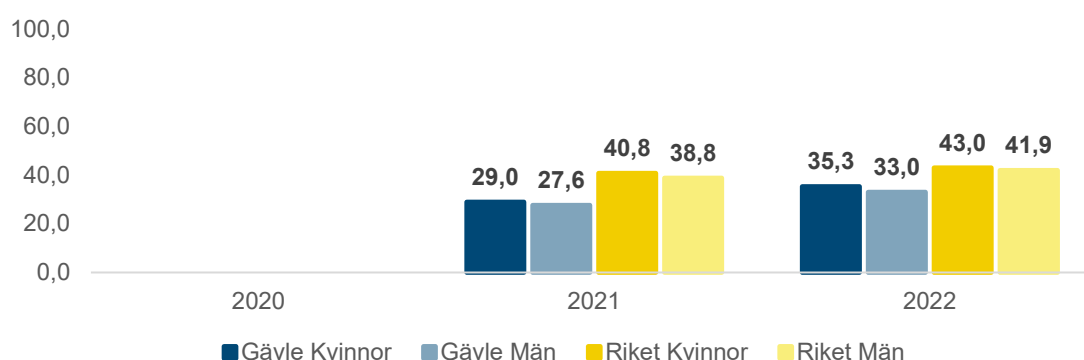
Enligt fokusgrupperna kan siffrorna bland annat ha påverkats av arbetet inom *Stadsdelslyftet* i Andersberg (se ovan). Detta eftersom satsningen har haft en särskild ambition om att involvera en bredd av invånare, för att stärka såväl delaktighet som integration i stadsdelen. Det har också skett arbete inom Familjestödet kring att inkludera samhällsinformation på SFI, vilket enligt fokusgrupperna har varit mycket lyckat. Därtill har polisen och andra samhällsviktiga aktörer deltagit i återkommande informationsträffar på språkcaféer i både Andersberg och Sätra. I fokusgrupperna framkommer att de olika initiativen sammantaget kan ha bidragit till att invånare ser mer positivt på kommunens arbete för ökad delaktighet och integration. Mottagandet av

flyktingar från Ukraina upplevs också ha varit mycket välfungerande, vilket också kan ha påverkat siffrorna. Siffrorna måste dock tolkas med försiktighet, eftersom data endast är tillgängligt för två år.

Lägre förtroende för politiker i Gävle än övriga riket

En annan indikator med koppling till delaktighet och inflytande rör invånarnas syn på kommunens politiker. Trots genomförda initiativ för ökat inflytande uppgav endast 35 procent av tillfrågade kvinnor och 33 procent av tillfrågade män att de hade förtroende för kommunens politiker 2022 (se Figur 17). Siffran var lägre än genomsnittet för övriga riket, bland både kvinnor och män. Det skedde dock en positiv utveckling mellan 2021 och 2022.

Figur 19. Andel (%) invånare som uppger att de har förtroende för kommunens politiker

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

I fokusgrupperna framkommer att siffrorna skulle kunna bero på att det har funnits oenigheter mellan kommunens styrande politiker och oppositionen, vilket kan ha påverkat invånarnas förtroende för politiker negativt. Vad gäller ökningen i förtroende mellan 2021 och 2022 är detta, enligt fokusgrupperna, förhoppningsvis ett kvitto på att kommunen har börjat adressera problemet.

Programsmål: Gävle är en tillgänglig kommun

Det andra programmålet inom delaktighet och inflytande handlar om att Gävle ska vara en tillgänglig kommun. Här finns två delmål: (1) Gävle kommun ska säkerställa en pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig lärmiljö i förskola och skola, (2) Gävle kommun

ska säkerställa att tillgänglighetsperspektivet finns med och synliggörs i behovsanalyser och insatser gällande utbildning och sysselsättning.

I rutan nedan finns initiativ som har framkommit i fokusgrupperna. Initiativen beskrivs närmare i texten.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Löpande arbete för att säkerställa tillgänglighet, bland annat i skolor, fritidsgårdar samt utvecklingen av nya fysiska platser.
- Fokus på fysisk tillgänglighet i arbetet med *Stadsdelslyftet* i Andersberg.
- Arbete med att tillgänggöra kontakt och service, bland annat genom servicehubbar och funktionen äldrelots.

Det har länge pågått ett löpande arbete för ökad tillgänglighet

I fokusgrupperna framkommer flera exempel på arbete som rör målet om att Gävle ska vara en tillgänglig kommun, även om inget exempel specifikt rör 2022. På skolor och fritidsgårdar pågår till exempel ett löpande arbete för att säkerställa tillgängliga (lär-)miljöer för barn och unga. Kommunen har också ett funktionsrättsråd sedan flera år tillbaka, där personer med olika typer av funktionsnedsättningar finns representerade. Syftet med funktionsrättsrådet är att bevaka och bidra till kommunens arbete för att vara en tillgänglig kommun.

För att säkerställa ett tillgänglighetsperspektiv i utvecklingen av nya fysiska platser finns sedan några år tillbaka en standard, med en tillhörande teknisk handbok, i kommunen. Även i arbetet med *Stadsdelslyftet* i Andersberg (se ovan i detta kapitel) har tillgänglighet i den fysiska miljön stått i fokus. Detta bland annat genom att använda en referensgrupp med fokus på parasport i renoveringen av en idrottshall.

Flera initiativ har siktat på att tillgängliggöra kontakt och service

I fokusgrupperna framkommer också flera exempel på hur Gävle har arbetat för att tillgängliggöra kontakt, service och tjänster för kommunens invånare. Kommunen har till exempel samarbetat med Region Gävleborg kring så kallade servicehubbar. Syftet med servicehubbarna är att tillhandahålla fysiska mötesplatser, som ökar invånarnas upplevelse av god tillgång till vård och service samt tillhörighet och samvaro. Under 2022

skedde ett förstudiearbete om servicehubbar med fokus på kommunens ytterområden, samt hur kommunen och regionen kan samverka för att skapa olika synergieffekter.

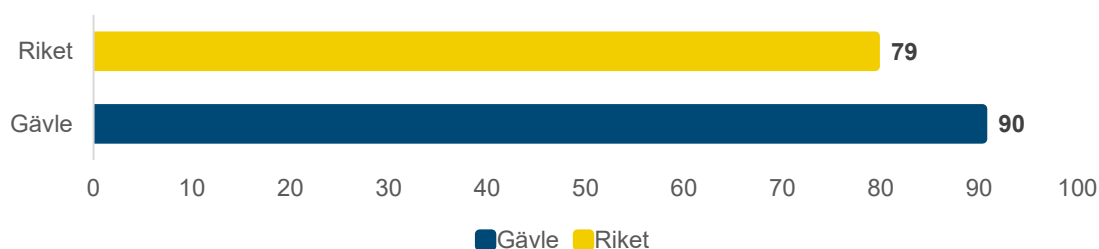
Kommunen har också arbetat i flera år med att lansera digitala tjänster, som ska underlätta invånares kontakt med kommunen. Under 2022 tillkom även funktionen äldrelots, som en del av kommunens arbete med det politiska uppdraget att Gävle ska vara en äldrevänlig kommun.³¹ Funktionen äldrelots infördes som ett resultat av dialoger och undersökningar som kommunen har haft med äldre invånare, som har visat på behovet av en särskild funktion. Äldrelotsen ska arbeta proaktivt för att tillgängliggöra kommunens tjänster särskilt för äldre. Äldre kan också kontakta äldrelotsen för att få information om vart de kan vända sig för stöd och hjälp i olika frågor. Syftet med funktionen är att minska både oro och ofrivillig ensamhet bland äldre invånare.³²

Mycket god tillgänglighet till tjänster i kommunen

En indikator för tillgänglighet i termer av tillgång till service – snarare än tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning eller liknande – handlar om tillgången till olika tjänster. 2022 var tillgängligheten till tjänster i Gävle kommun mycket god, 90 på en skala mellan 0 och 100 (se Figur 19). Kommunen ligger också över genomsnittet för övriga riket, som har ett mått på 79 av 100. Tillgängligheten till tjänster har här mätts genom tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, befolkning med mindre än två kilometer till närmaste dagligvarubutik, kollektivtrafik i befolkningsnära läge, samt barn (0–16) med mindre än två kilometer till närmaste skola.

Figur 20. Tillgänglighet till tjänster – Kommunindex (2022)

Källa: Kolada

³¹ Personen som arbetar som äldrelots påbörjade sin anställning 2023, men förarbetet och anställningsprocessen för funktionen skedde under 2022.

³² Gävle kommun. *Gävle kommuns äldrelots hjälper seniorer att hitta rätt i samhället.*

<https://www.gavle.se/pressmeddelande/gavle-kommuns-aldrelots-hjalper-seniorer-att-hitta-ratt-i-samhallet/>

I fokusgrupperna framkommer att kommunen de senaste åren har satsat på frågor som rör kollektivtrafik. 2022 kom en kollektivtrafikstrategi, som syftar till att öka användningen av kommunens kollektivtrafik, och bland politiker finns en ambition om att stärka möjligheten att både åka kollektivt och cykla. Kommunen har bland annat arbetat med att utveckla nya cykelvägar, utifrån en framtagna cykelplan.

Programsmål: Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället

Det tredje programålet är att Gävle kommun ska ha ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället. Till detta programsmål hör fyra delmål: (1) Gävle kommun ska verka för utveckling av samverkan som möjliggör dialog med civilsamhället och mellan civilsamhällets aktörer, (2) Gävle kommun ska verka för framtagna överenskommelser med civilsamhället, (3) Gävle kommun ska utveckla en plattform och arena för civilsamhällets utbud av aktiviteter, (4) Gävle kommun ska tillsammans med civilsamhällets aktörer erbjuda attraktiva och värdeskapande former av frivilliga arbetsinsatser.

Rutan nedan ger en överblick av initiativ från fokusgrupperna. Initiativen beskrivs närmare i texten.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- *Rörelsesatsningen* i samarbete med RF-Sisu och Rädda Barnen, med fokus på ökad rörelse bland barn och unga.
- Fortsatt arbete med stadsdelsnätverk.
- Volontärsamordnare på Valfärd Gävle rekryterar, samordnar och förmedlar volontärer till välfärdsverksamheter som riktar sig till privatpersoner som är 65 år och äldre.
- Införande av en e-tjänst för att underlätta samarbete och frivilligt engagemang från invånare i samband med kriget i Ukraina.

Det har skett både satsningar och etablerade forum för samarbete

I fokusgrupperna framkommer att kommunen har genomfört flera satsningar i samverkan med civilsamhället, bland annat för att öka tillgången till olika aktiviteter för invånare. Ett

exempel är *Rörelsesatsningen*, som kommunen har genomfört i samarbete med Rädda barnen och RF-Sisu. Målet med satsningen har varit att öka rörelsen bland barn och unga i kommunen. Inom ramen för *Rörelsesatsningen* genomfördes även initiativet *Do-It* lokalt i Andersberg, för att öka invånares tillgång till aktiviteter som erbjuds av föreningslivet. Enligt fokusgrupperna har *Rörelsesatsningen* och *Do-It* varit viktiga för att sänka trösklarna till föreningslivet för vissa grupper av invånare, som i låg utsträckning medverkar i och tar del av föreningslivets utbud.

Förutom särskilda satsningar visar fokusgrupperna att kommunen har arbetat med mer etablerade forum för samverkan med civilsamhället. Det gäller till exempel de så kallade stadsdelsnätverken, som finns i stadsdelarna Andersberg, Bomhus, Brynäs och Sätra. Nätverken består av såväl kommunen, föreningar, organisationer och myndigheter som privatpersoner och företag som verkar i Gävle. Bland de aktiva aktörerna i nätverket i Andersberg finns till exempel bland annat kommunen, polisen, skolan, ideella föreningar och boende. Nätverken ägs inte av någon enskild aktör, utan deltagarna bestämmer tillsammans vilka frågor och arbetssätt som ska ingå i nätverket.³³

Kommunen har utvecklat strukturer för samverkan med invånare

Gävle har utvecklat flera nya verktyg för att stärka samverkan med civilsamhället. Detta genom regelbundna möten, informationsutbyte och planering för samverkan med såväl civilsamhällesaktörer som olika delar av kommunen och Migrationsverket. Kommunen har till exempel en volontärverksamhet, som rekryterar, samordnar och förmedlar volontärer till välfärdsverksamheter som riktar sig till invånare över 65 år. Volontärverksamheten aktiveras även särskilt vid kriser eller oförutsedda händelser. Det skedde under 2022 med anledning av kriget i Ukraina och Gävles mottagande av ukrainska flyktingar.

I samband med mottagandet av flyktingar från Ukraina identifierade Gävle ett behov av att ytterligare underlätta engagemang från civilsamhällesaktörer och invånare. Kommunen utvecklade därför en e-tjänst för volontärarbete, där invånare kunde anmäla sitt intresse för att delta i mottagandet av flyktingar genom till exempel aktiviteter på kommunens boenden. Enligt fokusgrupperna har detta initiativ fungerat väl för att underlätta samverkan med civilsamhället.

³³ Stadsdelsnätverken i Gävle. <https://stadsdelsnatverkenigavle.se/>

Programmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter

Det fjärde och sista programmålet handlar om kommunens kunskap och arbete för att stärka nationella minoriteters rättigheter. Hit hör tre delmål: (1) Gävle kommun ska främja ett mer språkbevarande klimat och särskilt barns möjligheter att lära sig sitt nationella minoritetsspråk, (2) Gävle kommun ska utveckla och hitta effektiva sätt att motarbeta diskriminering så att ingen kommuninvånare behöver dölja sin kulturella identitet, (3) Gävle kommun ska samråda med samtliga nationella minoriteter som finns representerade i kommunen.

Rutan nedan innehåller en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna och som beskrivs närmare i texten.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Löpande arbete med att tillgängliggöra information och insatser på nationella minoritetsspråk, med ett särskilt fokus på finska utifrån kommunens status som finskt förvaltningsområde.
- Vissa kunskapshöjande insatser för att öka medvetenheten om arbete med frågor som rör nationella minoriteter.

Information på nationella minoritetsspråk och samråd med vissa grupper

En del av kommunens arbete kring nationella minoriteter har handlat om att stärka invånares möjligheter att använda sitt minoritetsspråk. En del av detta handlar om att mycket av informationen på kommunens hemsida går att läsa på nationella minoritetsspråk.³⁴ Under 2022 har kommunens hemsida informerat på finska, genom bland annat den finskspråkiga webbplatsen gavle.se/suomeksi. Kommunens hemsida går även att översätta automatiskt till nordsamiska (davvisámegiella), finska, meänkieli, arli (romani chib), resanderomani, lovari (romani chib) och jiddish.

³⁴ I Sverige finns fem nationella minoriteter (samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar), och fem nationella minoritetsspråk (samiska, finska, meänkieli (tornedalsfinska), romani chib och jiddisch)

Förutom att informera har kommunen genomfört vissa dialoger med invånare som tillhör de nationella minoriteterna. 2022 hade kommunen samråd med sverigefinnar och romer.

Som finskt förvaltningsområde har kommunen fokuserat särskilt på finska

I fokusgrupperna framkommer att Gävle kommun är ett finskt förvaltningsområde och därför har lagt särskilt fokus på detta, inte bara under 2022. Kommunen har till exempel sedan tidigare en särskild tjänst dit invånare kan höra av sig, via telefon eller mejl, för att få information och hjälp av en finskspråkig kundtjänstmedarbetare. 2022 etablerade kommunen även en språkgrupp som samlar kommunanställda med finsk bakgrund. Syftet med detta var att öka kvaliteten på kommunens finskspråkiga service.

Kommunen har också vård- och omsorgsavdelning, visst anhörigstöd, samt en del senioraktiviteter – som träffpunkter – på finska. Enligt fokusgrupperna har kommunens äldreboenden också arbetat för att stärka tillgången till information på finska. Dessutom har kommunen en aktivitetssamordnare, som arbetar på Förebyggande verksamhet på Valfärd Gävle med olika aktiviteter. Detta upplevs ha fungerat väl och gett positiva resultat. Däremot saknar kommunen hemtjänst på finska.

Kommunens invånare har även förstärkta rättigheter vad gäller tillgång till undervisning i och på finska. Syftet med detta är att ge möjlighet till barn och unga att få lära sig sitt minoritetsspråk. Under 2022 deltog 16 elever från årskurs 1 i grundskolan till årskurs 3 i gymnasiet i modersmålsundervisning för nationella minoritetsspråk. Alla dessa studerade finska.³⁵ Enligt skollagen ska kommunen dessutom erbjuda förskola minst till en väsentlig del på finska; detta saknas dock i Gävle kommun.

Kommunen har genomfört vissa insatser för ökad kunskap

Förutom att stärka tillgången till information på och undervisning i nationella minoritetsspråk har kommunen också arbetat för att öka medvetenhet och kunskap om nationella minoriteter. Kommunen har till exempel genomfört flera kulturaktiviteter, däribland den årliga så kallade Minoritetsveckan med arrangemang kopplat till de nationella minoriteterna. Kommunen har också bedrivit ett kontinuerligt arbete med att sprida information om de nationella minoriteterna i olika verksamheter. Syftet med detta har bland annat varit att synliggöra hur verksamheterna kan arbeta med frågor som rör dessa grupper av invånare.

³⁵ Källa: Modersmåls- och mottagningsenheten i Gävle kommun.

Framåt kan processer för inflytande utvecklas ytterligare

I fokusgrupperna framkommer några förslag på hur kommunens arbete med delaktighet och inflytande kan utvecklas framåt. En sak handlar om vikten av att kommunen har utrymme att göra justeringar utifrån invånarens synpunkter, när invånare bjuds in för att tycka till. Om kommunen redan har fattat beslut, så att invånarnas inspel inte kan leda till förändring, riskerar processen att skada invånarnas förtroende för kommunens politiker och beslutsprocesser. Det framkommer inga konkreta exempel på när

kommunen inte har lyssnat på invånarnas synpunkter, men det upplevs finnas utvecklingspotential i denna fråga. Dessutom kan det finnas behov av att utveckla kommunens process för medborgarinflytande, bland annat med fokus på både genomförande och uppföljning av dialoger och liknande. I detta ingår bland annat att säkerställa att de inflytandeprocesser som sker i kommunen utformas för att alla invånare – inklusive till exempel de som inte kan läsa eller skriva – kan medverka.

För att utveckla arbetet med att Gävle ska vara en tillgänglig kommun kan det finnas behov av att se över kommunens fysiska tillgänglighet. I fokusgrupperna framkommer att vissa invånare behöver kunna komma i kontakt med kommunen fysiskt, i stället för digitalt, samt att tröskeln för detta i nuläget kan vara hög.

Vad gäller kommunens arbete med nationella minoriteter visar fokusgrupperna att det vore önskvärt att få tillgång till mer information om de minoriteter som finns i kommunen. För att kunna fortsätta utveckla arbetet vore det till exempel fördelaktigt att fördjupa kunskapen om vilka behov som finns hos både yngre och äldre invånare, som tillhör en nationell minoritet. Dessutom finns ett behov av att arbeta mer fokuserat med att samla in synpunkter och genomföra aktiviteter särskilt för barn och unga, vilket till viss del upplevs saknas idag. Kopplat till kommunen som finskt förvaltningsområde finns det också behov av att följa upp arbetet utifrån den förstärkta rättigheten kopplat till finskspråkig undervisning.

5. Målområde icke-diskriminering

Det här kapitlet rör kommunens arbete inom målområdet icke-diskriminering. På samma sätt som tidigare kapitel är kapitlet uppdelat i avsnitt utifrån målområdets två program mål, samt övergripande reflektioner.

Sammanfattande reflektioner

Inom målområdet icke-diskriminering finns två program mål: (1) Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat, samt (2) Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt. Kommunen bedriver ett kontinuerligt arbete för att minska diskriminering i relationen mellan såväl kommunen och invånare som invånare emellan. I fokusgrupperna framkommer exempel på aktivt arbete med frågor som rör inkludering och icke-diskriminering inom kommunens förskolor och bibliotek. Kundtjänsten har också drivit ett kontinuerligt arbete för att säkerställa ett gott och icke-diskriminerande bemötande. Inom kommunen finns stödmaterial och utbildningar som verksamheterna kan använda för att stärka sitt icke-diskriminerade och rättighetsbaserade arbete.

För att fortsätta utveckla arbetet med att förhindra diskriminering vore det enligt fokusgrupperna önskvärt att kommunens verksamheter fördjupar det arbete som redan pågår. Detta till exempel genom att diskutera hur de sju diskrimineringsgrunderna³⁶ kan tolkas och användas i det egna arbetet, samt hur medarbetare och chefer kan synliggöra och ta hänsyn till egna normer och förutfattade meningar.

Program mål: Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat

Det första program målet inom icke-diskriminering handlar om att kommunkoncernens verksamheter ska arbeta rättighetsbaserat. Till detta hör två delmål: (1) Gävle

³⁶ Diskrimineringsombudsmannen. *Diskrimineringsgrunder*. <https://www.do.se/diskriminering/diskrimineringsgrunder> (hämtad 3 juli 2023).

kommunkoncerns verksamheter ska tillämpa ett rättighetsbaserat arbete, (2) Gävle kommunkoncern ska ha sociala krav i upphandling och inköp.

Rutan nedan ger en överblick av initiativ som har framkommit i fokusgrupperna kopplat till detta. Initiativen beskrivs närmare i texten.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Kunskapshöjande insatser för kommunens medarbetare, bland annat genom utveckling av stödmaterial för dialoger om tillit samt utbildningsinsats om rättighetsbaserat förhållningssätt.
- Arbete inom förskolor för att höja barnens kunskap om diskriminering utifrån diskrimineringsgrunderna.
- Arbete inom bibliotek för att tillgängliggöra lokaler och verka för inkluderande informationsdelning.
- Fortsatt arbete med kompetensbaserad rekrytering, genom det nya system som infördes 2020.

Kommunen har gett stöd och kunskapshöjande insatser till medarbetare

Under 2022 arbetade kommunen på flera sätt för att öka kunskapen om rättighetsbaserat arbete i sina egna verksamheter. HR-avdelningen på sektor Styrning och stöd (SG) utvecklade till exempel webbutbildningen *Lyssna på tillit!* med fokus på att föra dialog om tillit. Utbildningen finns tillgänglig på kommunens interna utbildningsdatabas, *Kompetensen*. Där finns även utbildningen *Tillit A, B, C*, som syftar till att öka kunskapen om tillit och hur kommunens verksamheter kan arbeta för att utveckla tilliten i den egna arbetsgruppen. I fokusgrupperna framkommer att vissa av kommunens verksamheter har använt det tillgängliga utbildningsmaterialet vid arbetsplatsträffar, som diskussionsunderlag i den egna arbetsgruppen. Sektor Vårld Gävle har också bedrivit ett löpande arbete kring handledning, för att individer som till exempel gör praktik inom kommunens verksamhet ska bemötas väl.

Även inom biblioteksområdet skedde kunskapshöjande insatser. Detta bland annat genom ett samarbete med enheten Kultur och fritid för att genomföra en utbildning inom rättighetsbaserat förhållningssätt.

Verksamheterna har även genomfört insatser riktade direkt till invånare

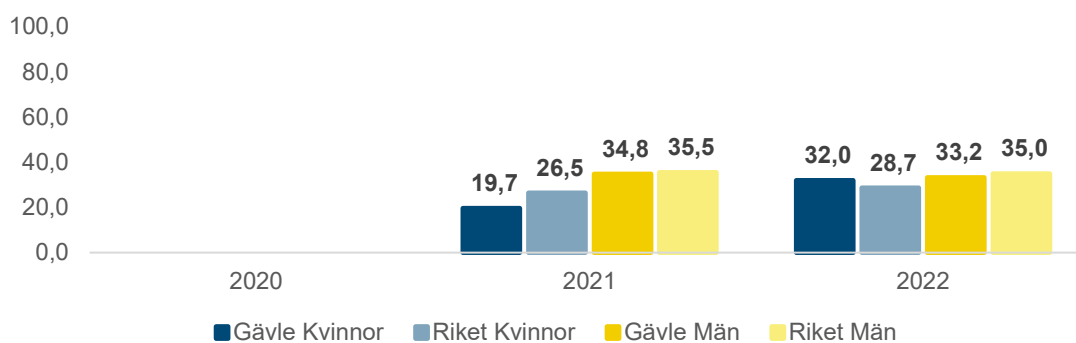
Fokusgrupperna visar att kommunen, utöver insatser för sina egna medarbetare, också har genomfört insatser för invånare. Ett exempel rör förskolor, som under 2022 – men även tidigare år – arbetade med att skapa medvetenhet och kunskap hos barn kring diskriminering. Detta bland annat genom ett samarbete med enheten Kultur och fritid för att genomföra en utbildning inom rättighetsbaserat förhållningssätt vid namn *Tre steg för ett bättre Gävle: inkluderande bemötande, jämlikhet och icke-diskriminering*. Exempel på en aktivitet under utbildningen var klistra upp lappar med de sju diskrimineringsgrunderna på väggen, för att sedan diskutera frågor som rör normer och diskriminering med barnen.

Biblioteken arbetade också med att tillgängliggöra sin verksamhet för alla invånare. Detta både genom anpassningar av sina lokaler och informationsdelning på flera språk, däribland nationella minoritetsspråk, kurdiska och arabiska.

Arbetet mot diskriminering upplevs ha begränsat genomslag hos invånare

En indikator för kommunens arbete med icke-diskriminering rör invånares bild av arbetet. 2022 upplevde drygt 30 procent av tillfrågade invånare att kommunens arbete för att minska diskriminering i samhället fungerade bra (se Figur 21). Siffran låg ungefär i linje med övriga riket, om än lite högre för kvinnor och lite lägre för män.

Figur 21. Andel (%) invånare som upplever att kommunens arbete för minskad diskriminering fungerar bra

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

För kvinnor skedde en stor ökning i Gävle från 2021 till 2022, från ungefär 20 till 32 procent. Detta ligger i linje med den ökning som skedde bland kvinnor vad gäller upplevelsen av kommunens arbete för delaktighet och integration (se Figur 17). I fokusgrupperna framkommer att en möjlig anledning till den positiva förändringen är att

kommunen 2020 införde ett nytt, kompetensbaserat system för rekrytering. Detta skulle, enligt fokusgrupperna, ha kunnat få en positiv påverkan på upplevelsen av icke-diskriminering bland de som sökt arbete hos kommunen. Det är dock svårt att dra några tydliga slutsatser av siffrorna, eftersom de endast visar utvecklingen mellan två år.

För att följa hur de egna medarbetarna uppfattar kommunen genomförs årliga medarbetarundersökningar. Där får medarbetare svara på hur de upplever sitt arbete och sin arbetsmiljö, inklusive om det förekommer diskriminering. Kommunen genomför också LUPP var tredje år för att följa hur unga invånare upplever bland annat förekomsten av diskriminering.

Programmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt

Det andra programmålet handlar om att kommunkoncernens verksamheter ska ha ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt. Här finns tre delmål: (1) Gävle kommuns verksamheter ska ha kunskap om normkritiskt förhållningssätt och hur detta kan omsättas i praktisk handling i vardagsarbetet, (2) Gävle kommuns verksamheter ska erbjudas service- och bemötandebildning för att utveckla det respektfulla bemötandet, (3) Gävle kommun bemötandeombud marknadsförs och utvecklas för att tillvarata de synpunkter som medborgarna vill lyfta.

I rutan nedan finns initiativ som har framkommit i fokusgrupperna. Initiativen lyfts även i texten nedan.

Exempel på initiativ i Gävle kommun under 2022:

- Kontinuerligt arbete med frågor som rör bemötande, inklusive olika utbildningsinsatser för medarbetare.
- Införande av en språkhjälp som erbjuder stöd till invånare, inklusive de som inte pratar svenska, samt arbete med ett finskt kundtjänstnummer, dit invånare kan ringa och ha samtal uteslutande på finska.
- Införande av en undersökning om invånarens upplevelse av bemötande.
- Arbete inom socialtjänsten för att säkerställa god kontakt med invånare.

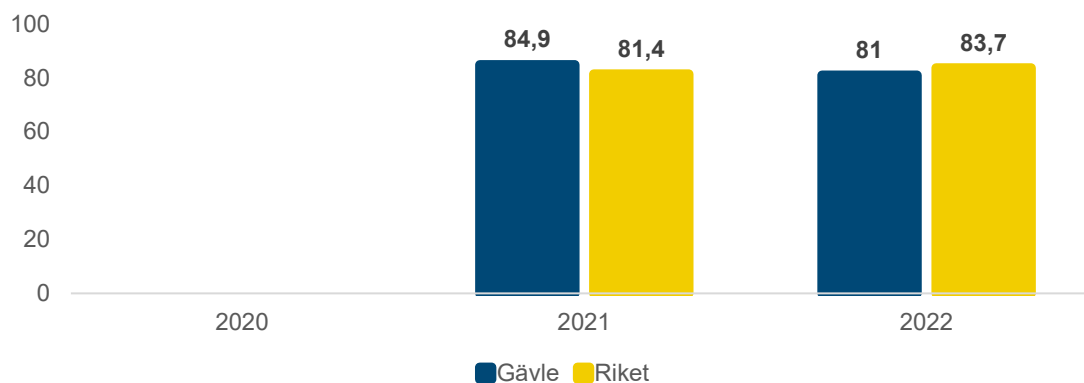
Kommunen har arbetat med utbildningsinsatser för ett gott bemötande

Fokusgrupperna visar att kommunen har genomfört flera insatser för att säkerställa ett gott bemötande. Det har till exempel skett ett löpande arbete med interna utbildningsinsatser. Alla nyanställda medarbetare har tagit del av en digital informationsinsats och medarbetare som har många externa kontakter, som alkoholhandläggare eller de som arbetar med bygglovsfrågor, har fått del av särskilda utbildningar. Kommunen har också haft utbildningar där medarbetare fått arbeta med övningar för att synliggöra och diskutera sina egna utgångspunkter och värderingar. Enligt fokusgrupperna har detta varit bra för att föra öppna samtal om normer och värderingar som kan påverka bemötandet. Kommunens värdegrund upplevs också ha varit en användbar utgångspunkt för arbetet, som ett verktyg för dialoger om bemötande i kommunens verksamheter.

De allra flesta invånare har upplevt sin kontakt med kommunen som bra

En indikator för bemötande rör invånarnas upplevelse av hur de har blivit bemötta av kommunen. 2022 upplevde drygt 81 procent av invånarna att de blev ganska eller mycket bra bemötta i sin senaste kontakt med tjänstepersoner i kommunen (se Figur 22). Siffran låg ungefär i linje med övriga riket. Det skedde en liten minskning mellan 2021 och 2022.

Figur 22. Andel invånare (%) som upplever att de fick ett bra bemötande vid senaste kontakt med tjänsteperson i kommunen

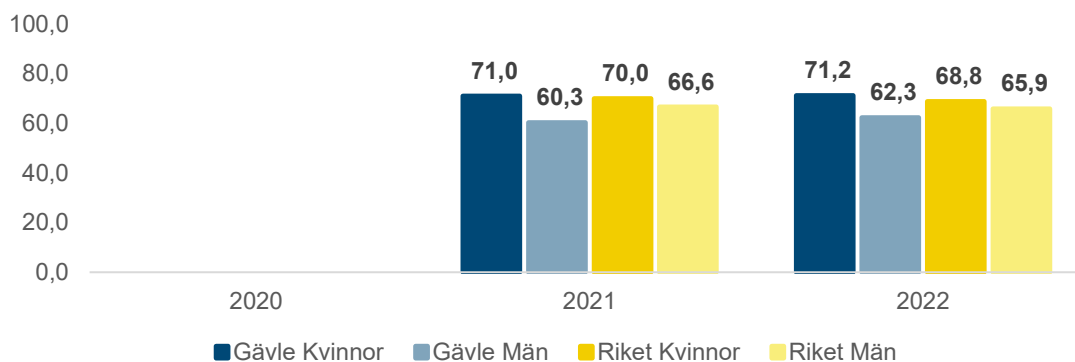

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

En annan, snarlik indikator handlar om invånarnas upplevelse vad gäller att få svar på frågor från kommunen. Siffror visar att de flesta invånare i Gävle har upplevt att kontakten med kommunen har fungerat bra. 2022 uppgav drygt 70 procent kvinnor och

60 procent män att det fungerade bra att få svar på frågor om kommunen och dess verksamheter (se Figur 19). För kvinnor var siffran något högre än övriga riket; för män var det tvärtom. Det skedde ingen märkbar förändring mellan 2021 och 2022.

Figur 23. Andel (%) invånare som upplever att det fungerar bra att få svar på frågor till kommunen

Källa: Medborgarundersökningen (SCB), hämtat från Kolada

För att säkerställa ett gott bemötande för alla invånare har kommunen infört en så kallad språkhjälp, som kan bistå personer som inte pratar svenska med svar och stöd i olika frågor. Dessutom finns möjlighet att ha kontakt med kommunen uteslutande på finska (se mer i kapitel 4). Sedan 2022 genomför kommunen dessutom egna undersökningar, för att ytterligare fördjupa bilden av bemötandet, där invånare som varit i kontakt med kommunen får svara på frågor om hur de upplevde detta. I den senaste undersökningen framkom att invånarna upplever ett gott bemötande, men att det kan vara svårt att förstå information, som av vissa upplevs vara krångligt formulerad.

Socialtjänsten har varit viktig för att skapa god kontakt med vissa invånare

Fokusgrupperna visar att socialtjänsten har spelat en viktig roll för kommunens kontakt med vissa grupper av invånare. Familjestödet – som arbetar med familjer med barn och ungdomar i behov av stöd och skydd – har till exempel arbetat med att utveckla kontakten med familjer som får stöd genom socialtjänsten, där det har varit en framgångsfaktor att låta samtal och dialoger ta tid.

Enligt fokusgrupperna har socialtjänsten också varit viktig för kommunens arbete med att möta barn och unga, samt deras familjer, och lyckas fånga upp deras behov. Genom att även här föra dialoger som får ta tid har socialtjänsten lyckats förbättra tilliten och minska den misstro för socialtjänsten som har funnits bland vissa invånare.

Framåt behövs ett löpande arbete, gärna i samverkan

Även inom icke-diskriminering visar fokusgrupperna att det finns potential att utveckla kommunens arbete. Det är bland annat viktigt att säkerställa att kommunens verksamheter arbetar löpande med frågor som rör icke-diskriminering, i stället för att genomföra enstaka insatser vid vissa tillfällen. Det kan till exempel handla om att hålla regelbundna diskussioner om diskrimineringsgrunderna och hur kommunens medarbetare kan använda dessa i sitt arbete. Det finns också behov av mer systematik kring hur kommunens verksamheter ska använda de interna material som finns, till exempel kring tillit, för att detta ska bli välfungerande.

Det kan också finnas behov av att fördjupa bilden av hur kommunens medarbetare mår och upplever sitt arbete. Enligt fokusgrupperna visar kommunens medarbetarundersökning att medarbetare som definierar sig själva som icke-binära har en sämre bild av kommunens arbete än andra.

För att vidareutveckla arbetet med ett gott bemötande finns behov av att utveckla kommunikationen utifrån klarspråk. Enligt fokusgrupperna finns det flera exempel på begrepp som används i kommunikation till invånare, men som kan vara svåra att ta till sig. Här kan det finnas potential att dra nytta av den klarspråksutbildning som redan genomförs av sektor Livsmiljö.

I fokusgrupperna framkommer även önskemål på stärkt samverkan inom kommunen. Ökad kunskap om hur andra verksamheter arbetar med icke-diskrimineringsfrågor upplevs kunna bidra till ett mer samlat, och därigenom starkare, utvecklingsarbete i kommunen. Det kan till exempel handla om att samla personer från olika verksamheter för att dela kunskap och information om pågående initiativ eller erfarenheter.

6. Slutsatser och rekommendationer

Detta kapitel innehåller Rambolls slutsatser av arbetet med detta bokslut. Kapitlet innefattar också ett antal rekommendationer, som Ramboll lämnar till enheten för social hållbarhet i Gävle kommun för det fortsatta arbetet.

Sammanfattning

Utifrån bokslutet drar Ramboll följande slutsatser:

- Gävle kommun arbetar aktivt med alla målområden i programmet
- Det finns potential för och ett stort värde i utvecklad samverkan
- Det finns potential för att förbättra uppföljningen av programmet

Vi lämnar följande rekommendationer till Gävle kommun:

- Utvärdera och dra lärdom av det sociala hållbarhetsprogrammet
- Samverka och verka för ett aktivt ägarskap
- Säkra goda förutsättningar för uppföljning som kan ge bra beslutsunderlag

Slutsatser

Med utgångspunkt i detta bokslut drar Ramboll tre slutsatser om arbetet med social hållbarhet och det sociala hållbarhetsprogrammet i Gävle kommun.

Gävle kommun arbetar aktivt med alla målområden i programmet

Av arbetet med bokslutet drar Ramboll slutsatsen att Gävle kommun bedriver ett aktivt arbete inom alla fyra målområden som ingår i det sociala hållbarhetsprogrammet. Bokslutet innehåller exempel på löpande arbete och särskilda satsningar inom såväl trygghet och jämställda och jämlika villkor som delaktighet och inflytande samt icke-diskriminering. Enligt fokusgrupperna har vissa områden – framför allt kommunens trygghets- och våldsförebyggande arbete – varit särskilt prioriterade politiskt, varför det förekommer många exempel på nya och aktiva satsningar inom detta område.

Samtidigt indikerar bokslutet att det sociala hållbarhetsprogrammet inte har fungerat som ett starkt styrdokument för kommunens verksamheter. Trots att programmet vänder sig till både förtroendevalda och tjänstepersoner är Rambolls bild att kunskapen om och användningen av programmet är begränsad. Många fokusgruppsdeltagare känner till att programmet finns, men saknar fördjupad kunskap om programmets innehåll. Det sker visserligen arbete som berör programmets olika delar och mål, men arbete tycks återstå om ambitionen är att programmet ska fungera som ett styrdokument för kommunkoncernens arbete med social hållbarhet.

Det finns ett stort värde i utvecklad samverkan inom kommunen

Bokslutet visar att det finns potential för och ett stort värde i att utveckla samverkan mellan kommunens olika verksamheter. I fokusgrupperna framkommer att utbyte av erfarenheter och lärdomar mellan personer som vanligtvis inte möts kan bidra med värdefulla insikter, som underlättar och stärker deras arbete. Det finns också ett värde i att föra regelbunden dialog mellan olika sektorer och enheter om pågående satsningar, för att dra nytta av varandras arbete och hitta synergieffekter. Ökad samverkan kring vissa frågor kan dessutom vara ett sätt att bidra till kunskapsökning och kompetensutveckling kring särskilda frågor. Fokusgrupperna visar att det till exempel finns önskemål om att lära sig mer om hur andra verksamheter i kommunen arbetar med frågor som rör icke-diskriminering. Detta för att dels inspireras av andras kunskap och arbetssätt, dels få ett mer samlat och gemensamt arbete med dessa frågor i hela kommunen. Det finns också potential i att stärka samverkan kring det våldsförebyggande arbetet.

Det finns potential för att förbättra uppföljningen av programmet

Ramboll drar också slutsatsen att det finns potential att utveckla uppföljningen av det sociala hållbarhetsprogrammet. De indikatorer som ingår i hållbarhetsprogrammet och detta bokslut bidrar i viss, men begränsad, utsträckning med insikter om programmets genomförande och måluppfyllelse. Indikatorerna ger visserligen en bild av nuläget i kommunen, men kopplingen mellan indikatorerna och programmets mål är inte alltid tydlig. Detta innebär att det är svårt att använda indikatorerna för att följa upp programmet på ett sätt som ger användbara insikter i kommunens arbete, inklusive vilka insatser som tycks leda till önskade resultat. För en träffsäker uppföljning krävs konkreta målformuleringar, normer för måluppfyllelse, samt en tydlig koppling mellan respektive mål och en indikator eller annan struktur för uppföljning.

Det är också viktigt att framhålla att det finns en särskild utmaning i att årligen följa upp arbete som syftar till förbättrad social hållbarhet. Denna typ av arbete kräver långsiktighet och uthållighet och det kan ta lång tid innan resultaten av en insats går att notera. Detta innebär att de indikatorer som ingår i detta bokslut kan ge en nulägesbild av läget i Gävle kommun, men troligtvis inte synliggöra resultaten av de initiativ som har skett under året. En del resultat av arbetet som genomförts under 2022 kan synas först om flera år. I utformningen av ett program, och tillhörande uppföljning, kan det därför vara klokt att göra uppskattningar om när ett initiativ kan tänkas ge synliga resultat. På så sätt kan uppföljningen utformas med fokus på att identifiera resultat som borde ha uppstått ett visst år.

Rekommendationer

För att ytterligare utveckla arbetet med social hållbarhet, samt för framtagandet av ett eventuellt nytt socialt hållbarhetsprogram, lämnar Ramboll tre rekommendationer till enheten för social hållbarhet.

Utvärdera och dra lärdom av det sociala hållbarhetsprogrammet

Detta bokslut inkluderar satsningar och arbete som har skett i Gävle kommun under 2022, med koppling till det sociala hållbarhetsprogrammet. Bokslutet innefattar även ett antal indikatorer, som synliggör status i kommunen kring vissa aspekter. Sammantaget bidrar detta med kunskap om vad som har skett i kommunen, samt hur läget har sett ut under de senaste åren. I bokslutet har däremot inte ingått att utvärdera programmet i sig, vad gäller till exempel hur genomförandet har fungerat och om programmets utformning har varit träffsäker utifrån de uppsatta målen.

När det sociala hållbarhetsprogrammet löper ut, under 2023, rekommenderar Ramboll att Gävle kommun genomför en utvärdering av programmet. Inför utvecklingen av ett eventuellt nytt program är det viktigt att identifiera framgångsfaktorer och utmaningar som har uppstått i arbetet med det nuvarande programmet. Genom att utvärdera och dra lärdomar om det nuvarande hållbarhetsprogrammet har kommunen möjlighet att utveckla både utformningen av och arbetet med ett nytt program. Utvärderingen kan också bidra med insikter till nytta för kommunens ordinarie arbete, även om inget nytt program skulle tas fram.

För att bidra med användbara insikter bör utvärderingen bland annat inkludera en analys av programmets logik, med fokus på hur programmets olika delar – med målområden, program mål, delmål, framgångsfaktorer och indikatorer – hänger ihop och har fungerat för att styra resurser och insatser mot avsedda resultat. Det kan också vara relevant att fördjupa bilden av programmets användning. Bokslutet indikerar att kännedomen om programmet i nuläget är begränsad i kommunens verksamheter, vilket kan vara viktigt att adressera i utformningen och genomförandet av ett nytt program (se mer om detta i rekommendationen nedan).

Som beslutsfattare i kommunen är det också viktigt att ha tillgång till ett kunskapsbaserat underlag, för att fatta beslut om prioriteringar i ett nytt hållbarhetsprogram. Utvärderingen bör därför innefatta en analys av vilka målområden, program mål och delmål som är fortsatt viktiga för kommunen, samt vilka som inte behöver särskilt fokus framöver. För att göra en sådan analys kan utvärderingen med fördel utgå från en fördjupad lägesbild av social hållbarhet i kommunen. Som bilaga till det nuvarande hållbarhetsprogrammet finns en gedigen lägesbild, med centrala indikatorer och data, som ger en bild av den sociala hållbarheten i Gävle kommun. I bilagan finns data sedan 2014, vilket möjliggör sammanställningar över en längre tidsperiod än vad som ingår i detta bokslut. Genom att sammanställa och fördjupa bilden av kommunens nuläge, samt huruvida det har skett någon utveckling sedan programmet började, kan utvärderingen bidra med kunskap om vilka områden som redan har uppvisat en förflyttning och vilka som kan behöva prioriteras ytterligare framöver. Sammantaget kan utvärderingen på så sätt bidra med underlag för hur ett framtida hållbarhetsprogram bör utformas och organiseras, för att skapa så stort värde som möjligt för Gävle kommun.

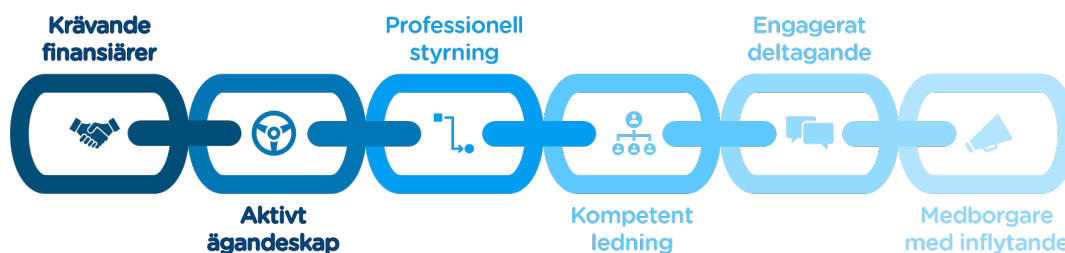
Samverka och verka för ett aktivt ägarskap

I arbetet med bokslutet framkommer att det sociala hållbarhetsprogrammet utarbetades i bred dialog med många aktörer under flera år. Att involvera de som har ansvar för implementering och genomförande är viktigt för att skapa legitimitet för ett program. Det ökar möjligheterna att omsätta programmets intentioner och på sikt åstadkomma förbättringar. Lennart Svensson, professor på Linköpings universitet³⁷, har bedrivit forskning om vad som gör att policys, strategier och perspektiv lyckas omsättas till handling, särskilt i offentlig verksamhet där mycket utvecklingsarbete sker i projektform.

³⁷ [Lennart Svensson - Linköpings universitet \(liu.se\)](http://liu.se)

I forskningen återkommer sex förutsättningar för att insatser i samverkan ska åstadkomma förändring (se Figur 24).

Figur 24. Framgångsfaktorer för hållbart förändringsarbete

Källa: Figuren är omarbetad från Lennart Svensson i Östgötakommissionens slutrapport³⁸.

Krävande finansärer innebär att beslutsfattare, som kommunfullmäktige och beslutsfattare på olika nivåer är tydliga i sina förväntningar. Att till exempel tydligt uttala mål och ambitioner i ett program som Gävle kommuns Sociala hållbarhetsprogram och att i budget tydligt uttala vad som förväntas för att åstadkomma social hållbarhet kopplat till olika budgetposter har betydelse. *Ett aktivt ägandeskap* handlar om att sätta ramar, följa utvecklingen och att efterfråga resultat. Här utgör en uppföljning så som detta bokslut en viktig funktion. Att utarbeta former för uppföljning där man också möts över verksamhetsgränser kan generera ett aktivt ägarskap och är en viktig del i styrningen av ett program. *Professionell styrning* handlar om att strategiskt beslutfattande och praktiskt genomförande ska bygga på involvering av de som har mandat att kunna påverka arbetet. *En kompetent ledning* har kunskap om de olika dimensionerna av social hållbarhet, programmet och kan engagera och motivera medarbetare i arbetet. I fokusgrupper har det framkommit att kännedomen om programmets innehåll är relativt lågt. Att etablera former för att låta berörda personer samlas och diskutera hur de arbetar med målområdena och vad de behöver för att lyckas (till exempel genom att strukturera erfarenhetsträffar utifrån programmet, kan vara ett sätt. För att åstadkomma jämlika förutsättningar och nå särskilda grupper behöver motiven för detta vara tydligt uttalande för att *engagera deltagare* som är involverade i ett förändringsarbete. Engagerade deltagare handlar också om en organisationsstruktur där initiativ till förändring kan tas från medarbetare. Den sista förutsättningen är *medborgare med inflytande*. Utan förankring, involvering och dialog med medborgare, eller med dem det berör saknas viktiga förutsättningar för att åstadkomma förändring. Figuren ovan är illustrerad som en

³⁸ Östgötakommissionen. Östgötakommissionen för folkhälsa – Slutrapport. 2014.

kedja där de sex faktorerna är sammanlänkande för att åstadkomma lärande för ett hållbart förändringsarbete.

För att åstadkomma önskvärd förflyttning förutsätts således både samarbete kring gemensamma frågeställningar, och att enskilda verksamheter tar ett aktivt ägarskap för sin del i ett program som detta med utgångspunkt från sitt grunduppdrag.

Säkra förutsättningar för uppföljning som ger ett bra beslutsunderlag

Syftet med bokslutet är att bidra med kunskap till förtroendevalda och tjänstepersoner om var kommunen befinner sig och vad som har skett under 2022, utifrån programmets olika delar. Ramboll ser att det finns ett antal förbättringsområden, för att Gävle kommun framöver ska kunna genomföra uppföljningar som ger ett ännu bättre underlag för prioriteringar och öka möjligheterna att lära av de insatser som görs.

Ramboll rekommenderar att Gävle kommun genomför fördjupade analyser, som kan användas som underlag för prioriteringar. Indikatorerna i programmet, och därmed den statistik som ingår i både detta och tidigare bokslut, ger en översiktlig bild men synliggör inte skillnader mellan olika socioekonomiska grupper eller geografiska områden i kommunen. Med mer träffsäkra indikatorer och en högre detaljnivå i analysen blir det lättare för kommunen att dra slutsatser om var och för vilka grupper det finns prioriterade utmaningar att bemöta. I programmet finns till exempel ett delmål som handlar om att Gävle ska utveckla åtgärder för att minska hälsoskillnader utifrån socioekonomiska faktorer och till särskilt utsatta grupper. För att kunna svara på om detta mål är uppfyllt krävs information om hur hälsoskillnaderna ser ut mellan olika grupper, där socioekonomiska aspekter som utbildningsnivå vägs in.

Det pågår redan ett utvecklingsarbete med att visualisera befolkningsdata för Gävle kommun i verktyget Power BI. Rambolls bild är att detta ger en god möjlighet att få en bättre bild av var utmaningarna är som störst geografiskt och vilka skillnader som finns mellan olika åldersgrupper, socioekonomiska aspekter samt kvinnor och män, såväl som hur olika centrala förutsättningar för social hållbarhet hänger samman. Fördjupade analyser på en mer detaljerad nivå kan därmed ge mer träffsäkra beslutsunderlag, samt utgöra ett stöd för att följa utveckling mellan olika grupper och över tid.

Samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att fördjupade analyser är tidskrävande. Eftersom det ofta finns en viss fördröjning på ett eller några år vad gäller statistik, till exempel arbetsmarknadsstatistik, går det inte att identifiera förändringar från år till år för alla

indikatorer. En möjlig väg för uppföljningen av framtida program är därför att fokusera på något eller några målområden eller programmål olika år. Detta skulle möjliggöra en större fördjupning i ett mindre antal indikatorer, vilket i sin tur kan underlätta mer djupgående och tydligare analyser av statistik, inklusive över flera år och mellan olika socioekonomiska grupper.

Ramboll rekommenderar också Gävle kommun att utforma framtida hållbarhetsprogram med en tydligare koppling mellan program mål, delmål och indikatorer för måluppfyllelse. Detta har påtalats även i tidigare bokslut och är en viktig faktor för att uppföljningen ska bidra med relevanta insikter. Delmålen kan, där så är möjligt, med fördel formuleras på ett sätt som tydliggör ambitionsnivån för måluppfyllelse, det vill säga när målet ska bedömas som uppfyllt. Det finns ett stort värde i att kombinera både kvalitativ och kvantitativ datainsamling och analys, för att bedöma arbetet och måluppfyllelsen ur olika perspektiv. I förlängningen kan detta skapa förutsättningar för en tydligare uppföljning av vilken förändring som verkar ske och varför, vilket i sin tur kan skapa en än bättre grund för prioriteringar och potential att bedöma vilka åtgärder som ska vidtas framåt.

Bilaga 1

I denna bilaga finns mer detaljerade beskrivningar av den kvantitativa analys som har ingått i bokslutet.

Urvalet av indikatorer har gjorts i nära dialog med Gävle kommun

För att göra ett relevant urval av indikatorer för bokslutet genomförde Ramboll först en uttagning av samtliga indikatorer från hållbarhetsprogrammet från 2019. Gävle kommun rangordnade sedan dessa indikatorer på en skala från 1 till 4, där 1 representerade den lägsta prioriteringen och 4 den högsta. Med dessa prioriteringar i åtanke påbörjade Ramboll därefter en undersökning av tillgängligheten av data för de olika indikatorerna. Baserat på förklaringsvärde och statistiktillgänglighet för respektive indikator, tillsammans med Gävle kommuns prioritering, gjorde Ramboll ett urval av indikatorer från hållbarhetsprogrammet samt inhämtade relevant statistik från Kolada och Statistiska Centralbyrån (SCB).

I vissa fall ersattes indikatorer från hållbarhetsprogrammet med andra liknande indikatorer, på grund av att de ursprungliga indikatorerna bedömdes ha ett lågt förklaringsvärde – det vill säga en svag koppling till det mål eller område som indikatorn syftar till att mäta – eller bristande statistiktillgänglighet. Nedan följer en lista över indikatorer som har ersatts:

- Målområde trygghet: inga indikatorer har ersatts.
- Målområde jämställda och jämlika villkor: "Mötesplatser medborgarenkät nöjdhet med utbud" har ersatts med "Medborgarundersökningen - Bra utbud av ställen att träffas på i kommunen, andel (%)" och " Medborgarundersökningen - Bra utbud av lekplatser, parklekar etc. i kommunen, andel (%)".
- Målområde delaktighet och inflytande: För programmålet "Gävle är en tillgänglig kommun" fanns 5 indikatorer som utgick från index baserat på medborgarundersökningen. Tillgänglighet arbetsmarknad, Tillgänglighet idrott, Tillgänglighet kultur, Tillgänglighet grundskola, och "nöjd inflytande index - information". Dessa har med fokus på generell tillgänglighet i kommunen ersatts med indikatorerna: "Tillgänglighet till tjänster" och "Att få svar på frågor till kommunen fungerar bra, andel (%)".

- Målområde icke-diskriminering: "Nöjd inflytande index - information" ersatts med "Att få svar på frågor till kommunen fungerar bra, andel (%)".

Några nya indikatorer har också tillkommit i bokslutet, för att bidra med kunskap om vissa områden. Det gäller till exempel indikatorn för "trångboddhet (norm 2)" inom målområdet trygghet. Det gäller även indikatorn för "högsta avslutade utbildning" inom målområdet jämställda och jämlika villkor, samt "kommunens arbete för att minska diskriminering fungerar bra, andel (%)" och "medborgarnas syn på bemötande efter region och bakgrund efter region, andel (%)" inom målområdet icke-diskriminering.

Efter genomfört urval av indikatorer, med färdiga förändringar och tillägg, beslutade Ramboll och Gävle kommun om det slutgiltiga urvalet att inkludera. Den slutliga samlingen av indikatorer sammanställdes och visades i fokusgrupperna, där deltagarna fick reflektera kring statistiken. Lärdomar och feedback från fokusgrupperna vägdes in och användes av Ramboll för att finjustera urvalet och presentationen av indikatorerna till det färdiga bokslutet.

Flera indikatorer utgår från SCB:s medborgarundersökning som förändrades 2021

Flera indikatorer i bokslutet utgår från medborgarundersökningen, som genomförs varje år av SCB. I medborgarundersökningen för Gävle kommun tillfrågades ett slumpmässigt urval av 1600 personer i åldrarna 18-84 för åren 2020, 2021 och 2022. Svarsfrekvensen för respektive år var 37 procent (589 personer) 2020, 36 procent (569 personer) 2021 och 35 procent (556 personer) 2022. Urvalet till medborgarundersökningen görs genom ett slumpmässigt representativt urval av kommuninvånarna, med målet att närma sig de korrekta svarsandelarna så mycket som möjligt utan att behöva skicka enkäten till samtliga invånare i Gävle kommun.

2021 genomförde SCB vissa förändringar av medborgarundersökningen. Detta resulterade i förändrade frågor och svarsskalor, där svaren från 2021 redovisas i andelar. Som en konsekvens kunde indikatorer baserade på index inte längre redovisas och vissa indikatorer var tvungna att ses över och ersättas, där det var möjligt. Detta påverkade även möjligheten att redovisa indikatorer baserade på medborgarundersökningen före 2021.

Bokslutet inkluderar ett riksgenomsnitt och könsfördelning för jämförelser

Bokslutet inkluderar ett riksgenomsnitt för indikatorerna, samt uppdelning mellan kvinnor och män där detta har varit tillgängligt, för att möjliggöra jämförelser för åren 2020–2022.

Det är viktigt att notera att jämförelser och bedömningar i bokslutet vad gäller positiva och negativa utfall för Gävle kommun i relation till det riksgenomsnittet är tolkningar. Jämförelserna och bedömningarna är alltså inte tillräckligt statistiskt underbyggda för att kunna dra slutsatser med säkerhet. Detta blir särskilt uppenbart när det gäller indikatorer där mätpunkter saknas för ett eller flera år. I sådana fall ökar svårigheten att avgöra om en avvikelse faktiskt är en avvikelse eller ett trendbrott.